

Gedeputeerde Staten van de provincie Noord-Holland,

.....
J. Beemsterboer

te (plaats).....op (datum).....

Gedeputeerde Staten van de provincie Overijssel,

.....
G.H. ten Bolscher

te (plaats).....op (datum).....

Gedeputeerde Staten van de provincie Utrecht,

.....
W.R.C. Sterk

te (plaats).....op (datum).....

Gedeputeerde Staten van de provincie Zeeland,

.....
A.R.M. Vael

te (plaats).....op (datum).....

Vereniging van Nederlandse Gemeenten,

.....
M. Boumans

te (plaats).....op (datum).....

Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt,

.....
R.J.E. Meijer

te (plaats).....op (datum).....

Producentenorganisatie Varkenshouderij,

.....
L. Verriet

te (plaats).....op (datum).....

De Coalitie Vitale Varkenshouderij,

.....
W.E.M. Zwanenburg

te (plaats).....op (datum).....

LTO Nederland,

.....
S. van der Tak

te (plaats).....op (datum).....

Platform Melkgeitenhouderij,

.....
J.G. Tolboom
te (plaats).....op (datum).....

Stichting Brancheorganisatie Kalversector,

.....
J.J. Atsma

te (plaats).....op (datum).....

Nederlandse Melkveehouders Vakbond,

.....
H. Bleker

te (plaats).....op (datum).....

Dutch Dairy Board,

.....
J.S. van Keimpema

te (plaats).....op (datum).....

Vereniging FME,

.....
Th.J. Henrar

te (plaats).....op (datum).....

Nederlandse Vereniging tot Bescherming van Dieren,

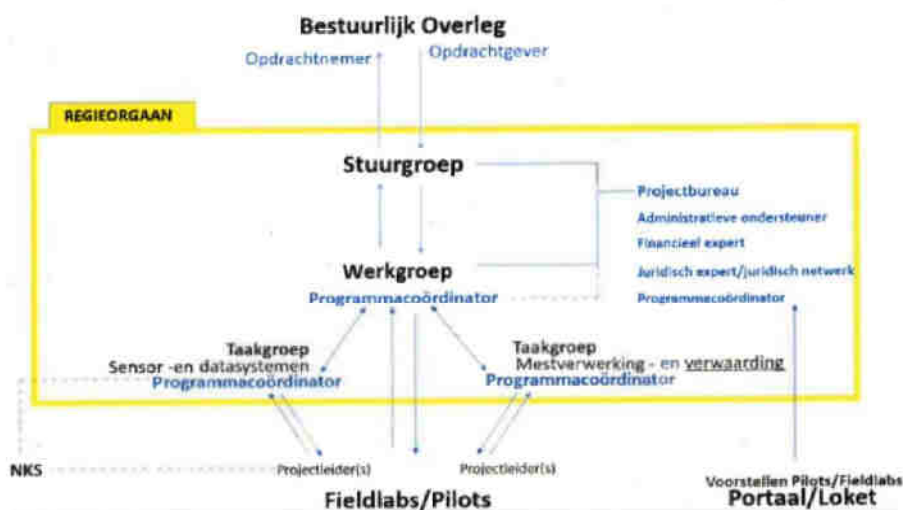
.....
E.A. Bien

te (plaats).....op (datum).....

Bijlage: Overzicht bemensing en afstemmingslijn Regieorgaan – IPO

In deze notitie wordt het besluit uit de BAC LG van 1 februari 2024 uitgewerkt. Dat wil zeggen dat de bemensing van het Regieorgaan Versnellen Innovatie Duurzame Veehouderij/Landbouw in kaart is gebracht en daarmee de afstemming met de onderdelen in het Regieorgaan vanuit de BAC LG, de AAC LG en de werkgroep landbouw.

In het convenant dat de basis vormt voor het Regieorgaan staat het onderstaande organogram. Dit wordt hierna verder uitgewerkt, dat wil zeggen voorzien van bemensing en verbinding met de provincies via het IPO.

Door middel van een inventarisatie bij het Regieorgaan en eerder ministerie van LNVN (de trekker van de totstandkoming van het convenant), de betrokken provincies en IPO/BIJ12, ontstaat er het volgende overzicht:

Bestuurlijk overleg Regieorgaan:

In de BAC LG worden de bestuurders aangewezen die namens de gezamenlijke provincies het woord voeren en zorgen voor afstemming met IPO/BAC LG. Bij deze bestuurlijke vertegenwoordiging wordt conform eerder besluit in de BAC LG van 1 februari 2024 rekening gehouden met de regionale verdeling (zand, veen en klei), de portefeuilleverdeling in de BAC LG en de bestuurlijke vertegenwoordiging tot nu toe.

De annotatie voor het BO wordt voorbereid door de provincies, afstemming hiervoor met IPO gebeurt via de werkgroep landbouw zonodig ook in samenwerking met VTH.

Aandachtspunt is de relatie met Bestuurlijk Overleg Landelijk Gebied. Hierin kunnen dezelfde onderwerpen aan de orde komen. Het verschil is de aanwezige partijen: bij het Regieorgaan zijn ook andere partijen zoals de Dierenbescherming aanwezig.

Stuurgroep Regieorgaan

De stuurgroep wordt door de provincies ingevuld door de volgende personen:

- Gelderland lid AAC LG en AAC-portefeuillehouder Landbouw **5.1.2e**
5.1.2e
- Noord-Brabant, lid AAC LG **5.1.2e**
- Noord-Holland, lid AAC LG **5.1.2e**

De AAC LG-portefeuillehouder landbouw zorgt in afstemming met de andere AAC-leden voor afstemming met en terugkoppeling naar de AAC LG en andere betrokkenen.

De taak van de stuurgroep is volgens de tekst van het convenant:

"De stuurgroep heeft als taak om kaders en prioriteiten te stellen en de strategische voorbereiding van het Bestuurlijk Overleg. De stuurgroep vervult zijn taak onder meer door aan het BO aanbevelingen te doen t.a.v. het ondersteunen van kansrijke praktijkpilots en aan de hand van de beoordeling van de (uitkomsten van) praktijkpilots aan het BO voorstellen te doen die strekken tot de succesvolle ontwikkeling van doorbraakinnovaties." Zie verder het convenant.

Werkgroep Regieorgaan

De werkgroep wordt door de volgende provincies ingevuld:

- Noord-Holland **5.1.2e**
- Overijssel **5.1.2e** vervangt **5.1.2e**
- Gelderland **5.1.2e**
- Groningen **5.1.2e**
- Utrecht **5.1.2e**

De vertegenwoordiger vanuit de werkgroep Landbouw **5.1.2e** maakt deel uit van de IPO-werkgroep Landbouw en zorgt daar voor afstemming en terugkoppeling.

De taak van de werkgroep is volgens de tekst in het convenant:

"De werkgroep heeft de functie van klankbord en heeft een inhoudelijke en coördinerende rol bij de voorbereiding van vergaderingen van de stuurgroep. Voor de werkgroep is advisering van en kennisuitwisseling tussen de Partijen een doorlopende activiteit." Zie verder het convenant.

Taakgroepen Regieorgaan

Er zijn tot nu toe twee taakgroepen die de volgende vertegenwoordiging door provincies kennen:

- **Mestverwerking en verwaarding**
- *De provincie Noord-Brabant* **5.1.2e**
- **Sensor- en datasystemen**

- IPO/BIJ12S (5.1.2g)

Volgens het convenant is de taak van de Taakgroepen:

"De Taakgroep Sensor- en datasystemen heeft als taak het begeleiden van de ontwikkeling van een systematiek om bedrijfsspecifiek ammoniak- en broeikasgasemissies van stallen continu te kunnen meten." Zie verder het convenant.

Programmabureau Regieorgaan: LVVN heeft de uitvoering van het Regieorgaan in handen gegeven aan een Programmabureau, dat valt onder de aansturing van 5.1.2e die tevens directeur is van de in hetzelfde pand gehuisveste GLB-Regieorganisatie. Het programmabureau ondersteunt tevens de onafhankelijk voorzitter van het Regieorgaan 5.1.2e

Andere aandachtspunten:

Strategische verkenningen innovatie en doelsturing door IPO

De uitkomsten van deze verkenningen houden verband met de inzet door het Regieorgaan. Daarom wordt er gezorgd voor afstemming door IPO met het Regieorgaan.

Aandachtspunt bij innovatie en doelsturing technisch van aard kan zijn (zoals sensoren, stalsystemen) en/of meer gericht op management zoals kringlooplandbouw voerspoor of genetica. Het Regieorgaan focust op technische innovatie.

Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB)

Binnen het GLB zijn ook (niet-grondgebonden) subsidiemogelijkheden voor het stimuleren van innovatie. De uitvoering van het GLB is ook in handen van de Regieorganisatie. IPO is bij de Regieorganisatie betrokken vanwege het GLB en ANLB.

Focus en werkwijze Regieorgaan: Veehouderij, of ook landbouw?

Verder wordt het nu Regieorgaan nu Versnellen Innovatie Emissiereductie Duurzame *Landbouw* genoemd. Dit is een onderdeel van het Convenant Versnellen Innovatie Duurzame *Veehouderij*. Plantaardig zou hier in principe deel van kunnen uitmaken, maar dit is (nu) niet het geval. Het Regieorgaan focust zich op veehouderij. Hetzelfde geldt voor kringlooplandbouw: dit kan gezien worden als innovatie maar maakt geen deel uit van het Regieorgaan. De werkwijze van het Regieorgaan wordt in het voorjaar van 2026 geëvalueerd.

Rol IPO

IPO heeft zelf niet getekend en zit daarom volgens het convenant niet in de werkgroep. Wel is er regelmatig contact. Zo is IPO bij de opstart gevraagd door LNV om mee te denken en te verbinden. En recent na de totstandkoming van de strategische

verkenning naar innovatie is er contact tussen IPO en Regieorgaan over de inzet op verschillende onderwerpen.

Formeel is deelname van IPO aan het Regieorgaan ook niet nodig: na instemming met deze notitie de samenwerking, afstemming en mandatering is geregeld.

Bestemd voor	BAC Landelijk Gebied
Datum vergadering	1-2-2024
Type notitie	☐ Ter bespreking/besluitvorming ☒ Hamerstuk ☐ Ter informatie
Herkomst/status	IPO
Opsteller	5.1.2e
Contactgegevens	5.1.2e 5.1.2e @ipo.nl
Afgestemd met	☒ Programmamanager of -directeur ☐ Werkgroep, stuurgroep of anderszins: ☐ AAC-portefeuillehouders (datum) ☐ BAC-portefeuillehouders (datum)
Onderwerp	Convenant versnellen innovatie duurzame veehouderij
Bijlage	1. Convenant Versnellen Innovatie Duurzame Veehouderij

Kern van het onderwerp

De zandprovincies hebben ingezet op het versnellen van innovatie ten behoeve van een duurzame veehouderij. Denk aan houdbare en vergunbare emissiereductietechnieken, overgang naar doelsturing en versnelling van mestverwerking. Inmiddels hebben ook de andere provincies zich aangesloten en is het Convenant Versnellen Innovatie Duurzame Veehouderij op 4 december 2023 ondertekend.

Vanwege de inhoudelijke, financiële en strategische samenhang met ander beleid wordt voorgesteld de uitwerking van het convenant als provincies verder gezamenlijk op te pakken. Hiermee worden dubbelingen voorkomen en een efficiënte werkwijze geborgd. Daarmee ligt het voor de hand dat het IPO de rol neemt om er zorg voor te dragen dat de provincies met een afgestemde inbreng komen voor dit gezamenlijke proces.

Gevraagde besluiten

De BAC Landelijk Gebied wordt verzocht:

1. Ermee in te stemmen dat provincies gezamenlijk inzet bepalen bij de uitwerking van het Convenant Versnellen Innovatie Veehouderij, het IPO verzoeken om dit gezamenlijk voor te bereiden vanwege de rol van het IPO bij betrokken dossiers. Dit betekent dat het IPO samen met de betrokken provincies ondersteuning levert richting de in het convenant genoemde taakgroepen, vertegenwoordiging levert in de stuurgroep vanuit de AAC, en bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit de BAC Landelijk Gebied.
2. Ermee in te stemmen dat vanuit de BAC LG bestuurlijke inzet wordt geleverd waarbij rekening gehouden moet worden met vertegenwoordiging vanuit zand, veen en klei, de portefeuilleverdeling in de BAC LG en de bestuurlijke vertegenwoordiging tot nu toe. Het voorstel is dat er vier bestuurders de gezamenlijke provincies vertegenwoordigen in het bestuurlijk overleg. Via deze bestuurders kan de BAC Landelijk Gebied over de voortgang worden geïnformeerd.

Advies AAC: Conform

Notitie

Aanleiding/context

1. Het convenant Innovatie in de veehouderij is één van de ingezette sporen voor het verduurzamen van de sector. Dit is geconcretiseerd in het Convenant Versnellen Innovatie Duurzame Veehouderij zoals dat in de BAC Landelijk Gebied op 12 oktober jl. aan de orde is geweest met de vraag welke provincies ondertekenen. Op 4 december jl. hebben het ministerie van LNV, de sectoren, de VNG en elf provincies het convenant ondertekend; de provincie Zuid-Holland heeft laten weten wel positief tegenover het akkoord te staan, maar hier later bij aan te sluiten.

In eerste instantie lag het belang, en dus het initiatief, alleen bij de zandprovincies, omdat de focus sterk lag op de veehouderij in die provincies. Later bleek dat ook andere provincies belang hebben bij het versnellen van innovatie om te komen tot een verdere verduurzaming in de veehouderij, en de bijdrage aan de verschillende opgaves. Het gaat nu niet meer alleen om de intensieve veehouderij in zandgebieden, maar ook om andere vormen van veehouderij op klei en veen. Ook is voorstelbaar dat het convenant volgend jaar uitgebreid wordt naar innovatie in de akkerbouw en (glas)tuinbouw. Dit vraagt om besluitvorming op een later moment.

De rol van het IPO verandert hiermee ook. De betrokkenheid van IPO in dit traject was afgelopen jaren beperkt; het trekkerschap lag volledig bij de zandprovincies. In eerste instantie was het de bedoeling dat het IPO alleen in kaart zou brengen welke provincies nu wilden mee tekenen, en welke later. Gedurende het proces bleek echter dat alle provincies uiteindelijk zouden gaan mee tekenen, daarmee veranderde ook de rol van het IPO.

Een andere reden voor die veranderende rol van het IPO is de strategische, inhoudelijke en financiële samenhang met ander beleid. Strategisch willen we als provincies samen optrekken richting Rijk, specifiek naar het ministerie van LNV. Er liggen ook duidelijke inhoudelijke verbanden tussen het convenant enerzijds en de inzet van provincies via het IPO anderzijds. Denk hierbij bijvoorbeeld aan stikstof, doelsturing en de PPLG's waar innovatie in de veehouderij een rol speelt. Met dit voorstel willen we dubbel werk voorkomen en zorgen voor coördinatie en afstemming op de in het convenant genoemde onderwerpen, zoals het NKS (nationaal kennisprogramma stikstof), sentor- en datasystemen, en mestverwerking en -verwaarding (zie bijlage 2 voor convenant). Dit is van belang voor alle veehouderijsectoren en daarmee belangrijk voor alle provincies. En daarmee is ook helder dat er een gezamenlijk financieel belang ligt. Dit maakt het noodzakelijker dat provincies gezamenlijk optrekken in dit dossier.

Concreet betekent dit dat het IPO voor de provincies zorgdraagt voor een proces waarbij provincies gezamenlijk ambtelijk en bestuurlijk de inzet kunnen bepalen en inbrengen.

1 februari 2024
Agendapunt 3a

Volgens het convenant leveren de provincies die het convenant ondertekend hebben, inzet voor de bemensing van de stuurgroep, de werkgroep (adviseert stuurgroep) en de taakgroepen (inhoudelijke werkgroepen). Zie ook het hierna volgend organogram uit het convenant. Het IPO ondersteunt hierbij door het leveren van bemensing voor de relevante taakgroepen, waar nodig en waar relevant. Denk aan de expertise en inzet voor de in het convenant genoemde onderwerpen zoals via het NKS (nationaal kennisprogramma stikstof), doelsturing, sensor- en datasystemen, en mestverwerking en -verwaarding. Dit zijn onderwerpen waar het IPO ook bij betrokken is en kan zorgen voor afstemming en coördinatie via de werkgroep landbouw (zie bijlage voor convenant en bijgevoegd organogram uit dit convenant). Het is overigens voorstelbaar dat er later een uitbreiding van taakgroepen plaatsvindt, aldus het ministerie van LNV.

De ambtelijke inzet wordt ook gevraagd in de stuurgroep (twee vertegenwoordigers vanuit de provincies op managementniveau). Het idee is dat hier ook tenminste één AAC-lid zitting in neemt, waardoor de afstemming ook op managementniveau geborgd is.

Verder zit er een bestuurlijke link middels bestuurlijke vertegenwoordiging vanuit de BAC Landelijk Gebied. Op die manier zitten er bestuurlijke en ambtelijke lijnen tussen het regieorgaan, het IPO en de provincies.

Samengevat: concreet betekent met dit voorstel het volgende voor de invulling van het hierna volgend schema uit het convenant:

- **Bestuurlijk Overleg:** vier bestuurlijke vertegenwoordigers uit de BAC-LG (zie hierna bij 2.)
- **Stuurgroep:** tenminste één vertegenwoordiging vanuit AAC-LG
- **Taakgroepen:** vertegenwoordigers vanuit provincies en het IPO

Verder kan de werkgroep landbouw betrokken worden voor afstemming e.d.

Omdat het IPO zelf het convenant niet tekent, kan het IPO wel zitting nemen in de taakgroepen maar niet in de werkgroepen en het convenant.

Bovenstaande figuur is gekopieerd uit het convenant ter illustratie van het voorgaande (het is niet de bedoeling dat naast het regieorgaan een nieuwe structuur wordt gevormd).

2. Tot op heden werd het traject getrokken door de zandprovincies, dus in ieder geval tot en met de ondertekening van het Convenant op 4 december 2023. De bestuurlijke vertegenwoordiging bestaat uit **5.1.2e** en **5.1.2e** **5.1.2e** vanuit de zandprovincies. Hierbij is later gedeputeerde **5.1.2e** **5.1.2e** vanuit Noord-Holland aangeschoven als vertegenwoordiging van veen en klei. Als het versnellen van innovatie in de veehouderij een gezamenlijk proces wordt, met een coördinerende rol voor het IPO, is het belangrijk om rekening te houden met de in de BAC afgesproken bestuurlijke portefeuilleverdeling die anders is dan de bestuurlijke vertegenwoordiging tot nu toe. Hierbij moet ook rekening gehouden worden met de regionale verdeling: zand, klei en veen.

Indien wordt ingestemd met dit voorstel draagt dit bij een integrale aanpak van een duurzame veehouderij en het landelijk gebied.

Vervolgstappen (zie ook het hiervoor weergegeven organogram uit het convenant):

Ambtelijk

De bemensing van de taakgroepen en werkgroepen die deel uitmaken van het convenant zal besproken worden in de IPO-werkgroep Landbouw. De inhoud kan hier ook aan de orde komen, maar kan daarnaast ook buiten de werkgroep besproken worden.

Daarnaast wordt er vanuit de provincies inzet gevraagd voor de Stuurgroep. LNV denkt hierbij aan inzet op managementniveau. Indien het IPO een rol krijgt, zou hier ook (deels) invulling aan kunnen worden gegeven door een AAC-lid.

Bestuurlijk

De uitkomsten van het innovatietraject zullen (voor zover van toepassing) deel uitmaken van de inzet en strategie richting LNV aangaande landelijk gebied, landbouw, natuur, gebiedsgerichte aanpak, informatievoorziening stikstof, vergunningverlening, toezicht en handhaving, klimaat en veenweide.

NB: Omdat het IPO zelf het convenant niet tekent, kan het IPO wel zitting nemen in de taakgroepen maar niet in de werkgroepen en het convenant.

Pagina's zijn geweigerd

266 - 324

buiten verzoek

Agendapunt 2h

Datum	24 februari 2025
Portefeuillehouder	N.B.
Inlichtingen bij	5.1.2n / 5.1.2e
Telefoon	+ 5.1.2e / 5.1.2e
Onderwerp	HNP-werkplan

Kern van het onderwerp

Dit betreft de eerste HNP-analyse van het werkplan 2025 van de Europese Commissie (EC), dat op 11 februari jl. is gepubliceerd. Het EC-werkplan en de provinciale coalitieprogramma's vormen de basis van het jaarlijkse HNP-werkplan. Dat voorziet in de leidraad voor de jaarlijkse lobbyactiviteiten en inzet in Brussel op de gezamenlijke HNP/IPO-dossiers. Voorafgaande aan de opmaak van het HNP-werkplan en de voorziene vaststelling in het HNP-bestuur (10 april) en 17 april (IPO-bestuur) worden de betreffende AAC's, BAC's en BIJ12 verzocht kennis te nemen van de analyse en deze inhoudelijk te bespreken.

Daarnaast zal de EC rond de zomer een voorstel doen voor een meerjarig financieel kader voor de periode 2028-2034. Deze Europese meerjarenbegroting, bepaalt de bestedingsruimte op de verschillende beleidsgebieden en programma's die van invloed zijn op provincies en worden genoemd in het werkplan. Het is om deze reden, dat provincies in een vroeg stadium een standpunt over het meerjarig financieel kader dienen in te nemen. Het bijgevoegde concept position paper MFK 2028-2034, is een product van de ambtelijke werkgroep MFK bestaande uit medewerkers uit de 12 provincies.

Voorstel/gevraagd besluit

De AAC's en BAC's worden verzocht:

- De concept HNP-analyse van het EC-werkplan te bespreken.
- Inbreng te leveren en eventuele aanvullingen te doen op de concept HNP-analyse.
- In te stemmen met de voorgestelde lijn beschreven in het concept position paper MFK 2028-2034 (bijlage 3).
- Om de uiteindelijke geselecteerde onderwerpen/ dossiers uit de HNP-analyse structureel op de agenda te laten terugkomen.

Aanleiding/context

Op 23 maart 2023 is in het IPO Bestuur de notitie Europese samenwerking HNP, IPO en Provincies vastgesteld (agendapunt 2c). Een van de aanbevelingen is om het eigenaarschap voor Europa binnen het IPO te vergroten. De uitkomst is om voorafgaande aan de vaststelling van het jaarlijkse HNP-werkplan, de eerste HNP-analyse te delen met het IPO, zodat de betrokkenheid wordt vergroot en het inhoudelijk mandaat goed is geborgd.

Op 27 maart 2025

Agendapunt 2h

Borging Europa in de AAC/BAC LG:

Binnen de AAC en BAC LG is er geen specifieke bestuurlijke opdracht geformuleerd voor Europa, dit is een omissie die we snel zullen herstellen. Ondanks dat zijn we goed aangehaakt op wat er in Brussel speelt. Er is nauw contact met het HNP en vier BAC leden uit de BAC LG zitten in het HNP Bestuur: Mariette van Leeuwen (Zuid-Holland), Mirjam Sterk (Utrecht), Wilfried Nielen (Zeeland) en Jan Klopman (Flevoland).

Op dit moment is Mariette van Leeuwen samen met **5.1.2e** binnen het HNP bestuur verantwoordelijk voor het programma Agrofood welke de meeste crossovers heeft met de BAC LG. Daarnaast is er een crossover met het programma Duurzame Gezonde Leefomgeving (DGLO). Mirjam Sterk is samen met **5.1.2e** binnen het HNP bestuur verantwoordelijk voor dit programma welke de meeste crossovers heeft met de BAC RenL. Het voorstel van HNP is om op basis van de eerste analyse met een nieuwe programmastructuur te werken. Hierdoor zullen onderwerpen van Agrofood en DGLO samengevoegd worden in het nieuwe programma Landbouw, Natuur en Milieu.

Op 23 maart 2023 is in het IPO Bestuur de notitie Europese samenwerking HNP, IPO en Provincies vastgesteld (agendapunt 2c). Een van de aanbevelingen is om het eigenaarschap voor Europa binnen het IPO te vergroten. De uitkomst is om voorafgaande aan de vaststelling van het jaarlijkse HNP-werkplan, de eerste HNP-analyse te delen met het IPO, zodat de betrokkenheid wordt vergroot en het inhoudelijk mandaat goed is geborgd.

Vaststelling relevante onderwerpen voor het HNP-werkplan 2025:

Per 2025 wordt er binnen het HNP met een nieuwe programmastructuur gewerkt: Klimaat en Energie (KE), Regionale Economie (RE), Industrie (I), Digitalisering (D), Landbouw, Natuur en Milieu (LNM), Circulaire Economie (CE) & Mobiliteit (M). De meest relevante onderwerpen voor LG vallen onder Landbouw, Natuur en Milieu (LNM)

Het Meerjarig Financieel Kader 2028-2034 (MFK) is hierbij buiten beschouwing gelaten. Die is voor iedereen relevant (zie bijlage 3).

In de analyse zijn de volgende onderwerpen terug te vinden waarvan het IPO programma Landelijke Gebied het eerste aanspreekpunt is voor het HNP en verantwoordelijk voor de afstemming en input. Voorstel is om deze onderwerpen op te nemen in het HNP-werkplan en structureel terug te laten komen op de agenda van de AAC LG en indien noodzakelijk op de agenda van de BAC LG.

Nieuwe voorstellen 2025

- Visie op landbouw en voedsel: 'Samen een aantrekkelijke landbouw- en agrovoedingsector vormen voor toekomstige generaties' (LNM)
- Generational renewal strategy: generatievernieuwing in de landbouw (LNM)
- Simplificatiepakket ter bevordering van weerbaarheid en concurrentiekracht (LNM)
- Vereenvoudigingspakket van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (LNM)
- Evaluatie van de richting in zake oneerlijke handelspraktijken in de landbouw en voedselketen (LNM)

Doorlopende dossiers

Op 27 maart 2025

Agendapunt 2h

- Verordening betreffende planten verkregen door bepaalde nieuwe genomische technieken en levensmiddelen en diervoeders daarvan, en tot wijziging van Verordening (EU) 2017/625 (LNM)
- Voorstel voor een VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1308/2013, (EU) 2021/2115 en (EU) 2021/2116 wat betreft de versterking van de positie van landbouwers in de voedselvoorzieningsketen (LNM)
- Toekomst GLB (LNM)

Samenhang andere IPO opgaven

Een aantal voorstellen vallen onder andere programma's binnen de IPO-structuur zoals het programma Ruimte en Leefomgeving (RenL), Klimaat en Energie (K&E), Regionale economie en Cultuur (RE&C) maar hebben een link met het programma LG.

Onderwerpen waar ander programma binnen IPO voor aan de lat staat maar wel een directe link met LG en waar we vanuit het programma LG **samenwerken**:

Nieuwe voorstellen 2025

- Deadline van de evaluatie van de nitraatrichtlijn (LNM/RenL)
- Voorstel m.b.t. versnelling van de toegang van bio pesticiden op de markt (LNM/RenL)
- Europese strategie voor waterbestendigheid (LNM/RenL)
- Evaluatie richtlijn inzake nationale emissiereductieverbintenissen (I/RenL)
- Omnibus 2e en 3e pakket: investeringsvereenvoudiging en afschaffing papieren vereisten (RE/RE&C)

Verwachte voorstellen 2026

- Europees Klimaat adaptatieplan (KE/K&E)
- Europees plan voor betaalbare huisvesting (KE/K&E)
- Programma voor kernenergie en Strategisch plan voor de Europese Industriële alliantie voor kleine modulaire reactoren (SMR's) (KE/K&E)

Onderwerpen waar een ander programma binnen IPO voor aan de lat staan die raakvlakken hebben met LG en we, indien nodig en gevraagd, **input** op leveren:

Nieuwe voorstellen 2025

- Oceans Pact (LNM/RenL)
- Actieplan voor betaalbare energie (KE/K&E)
- Wijziging Europese klimaatwet (KE/K&E)
- Kompas Concurrentievermogen (RE/RE&C)
- Strategie voor de interne markt (RE/RE&C)
- EU-strategie voor start-ups en opschalen (RE/RE&C)
- Strategie voor de bio-economie (RE/RE&C)

Doorlopende dossiers

- EFRO verordening (RE/RE&C)
- Richtlijn inzake bodemonitoring en veerkracht (LNM/RenL)
- Richtlijn, vaststelling kader voor communautaire maatregelen waterbeleid, richtlijn voor de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en verslechtering en richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen op het gebied van water (LNM/RenL)

Meerjarig Financieel Kader 2028-2034 (MFK)

Op 27 maart 2025

Agendapunt 2h

In bijlage 3 is een concept position paper over het MFK opgenomen. Hierin wordt ingegaan op de volgende 4 elementen:

- Een moderne EU-begroting met ruimte voor regionale aanpak
- Financiële robuustheid én Europese investeringen
- Decentrale overheden als cruciale partners met maximale synergie
- Sterkere regionale dimensie in het Europese Semester en toegang tot fondsen

De BAC Regionale Economie en Cultuur is primair de BAC die voor dit onderwerp aan de lat staat. Overige BAC's zullen indien noodzakelijk om input worden gevraagd. Het IPO-bestuur bepaald uiteindelijk de lobbyinzet.

Consequenties

- De aangedragen onderwerpen zullen input vormen voor het definitieve HNP-werkplan die op 10 april in HNP-bestuur en 17 april in IPO-bestuur worden vastgesteld.
- Voor de realisatie van het HNP-werkplan in de komende periode, is commitment, inhoudelijke input en betrokkenheid nodig vanuit de AACs, BACs en het IPO-bestuur.

Vervolgstappen

- **06 mrt: Bespreking in:** AAC R&L, **AAC LG**, AAC B&I
- 11 mrt: Bespreking in Informeel bijpraatmoment BAC RenL
- 12 mrt: Bespreking in: AAC Digitalisering, AAC REC
- 13 mrt: Bespreking in: AAC K&E
- **27 mrt: Bespreking in: BAC LG**, BAC R&L, BAC B&I
- 03 apr: Bespreking in: BAC REC, BAC K&E, BAC FOB
- 27 mrt: Versturen concept naar HNP-bestuur en aangepaste versie op 4 april als alle BAC's zijn geconsulteerd.
- 04 apr: Versturen concept HNP-werkplan aan HNP-bestuur en IPO-bestuur gebaseerd op uitkomst schriftelijke reacties.
- 08 apr: Extra HNPWO. Opbrengst verwerkt uit de behandeling in AAC's en BAC's in concept HNP-werkplan, finale bespreking concept HNP-werkplan 2025.
- 10 apr. Behandeling/ vaststellen in het HNP-bestuur.
- 17 apr. Bespreking HNP-werkplan in IPO-bestuur (nazending op 10 april).
- **April-mei. Toelichting van het HNP-werkplan in de betreffende BAC's** door de HNP-bestuurder/ EU portefeuillehouder(s).

Bijlagen

Zie oplegnotitie

BIJLAGE: HNP-ANALYSE VAN HET WERKPROGRAMMA VAN DE EUROPESE COMMISSIE (ECWP) 2025

De Europese Commissie heeft in het werkprogramma (ECWP) 2025 verschillende voorstellen gedaan. Deze vormen de basis voor onze inhoudelijke HNP-agenda in 2025.

Woord vooraf

In de kolommen wordt een onderverdeling gemaakt op basis van de EC-voorstellen, de relevantie en impact voor provincies, de raakvlakken met andere INP-dossiers en het type actie dat hieraan wordt verbonden. Daarbij onderscheiden we drie typen acties:

1. Monitoren (INP EU radar/ toezicht houden)
2. Signaleren naar de achterban vanuit HNP
3. Lobby (volgen wetgevingstraject, inzet met standpunten o.b.v. mandaat)

*Alle geselecteerde dossiers uit het werkplan worden gemonitord en kunnen worden opgeschaald tot signaleren en lobby.

*De te verwachten voorstellen voor 2026 worden ook vermeld want zijn belangrijk voor het ophalen van het mandaat.

Het HNP stelt voor 2025, de volgende INP-dossiers en werkgroepen voor:

- Klimaat en Energie (KE)
- Regionale Economie (RE)
- Industrie
- Digitalisering
- Landbouw, Natuur en Milieu (LNM)
- Circulaire Economie (CE)
- Mobiliteit

KLIMAAT EN ENERGIE

Overkoepelend onderwerp EC	Voorstel Europese Commissie	Impact provincies	Raakvlak dossiers	Status voorstel	Actie	IPO-dossiers
Nieuwe voorstellen 2025						
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas & Clean Industrial Deal	Actieplan voor betaalbare energie	Het actieplan moet de toegang tot goedkope energie waarborgen door middel van investeringen, infrastructuur en samenwerking. De EC heeft tot doel om meer samenwerking tussen de lidstaten te creëren. Zo kunnen landen met een overschot aan hernieuwbare energie deze exporteren naar landen met een energietekort.	LNM	Niet-wetgevend. Publicatie: 26 februari 2025	(1) Monitoren (Radar/ Toezicht houden) 2. Signaleren 3. Lobby (legislatieve tracking, inzet met standpunten o.b.v. mandaat)	AAC/BAC: K&E
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas	Wijziging Europese klimaatwet	De doelstelling van de EC (Eurocommissaris Hoekstra) is om de netto emissiereductie van broeikasgassen van 90% voor 2040 in de Europese klimaatwet vast te leggen, zodat de EU in 2050 klimaatneutraal kan worden. Dit is van invloed op de klimaatadaptatie opgaven in de provincies en de afspraken uit het klimaatkkoord. Vooruitlopend op de COP30-bijeenkomst in Belém, Brazilië in november 2025.	LNM	Wetgevend Publicatie: Q1 2025	(1,2,3) Monitoren, signaleren en gezamenlijke inbreng/ lobby bij EU-instellingen: Raad, EP en het Cvdr Hiervoor in overleg treden met de VNG. Evt. inbreng leveren voor de COP30-bijeenkomst via CEMR.	AAC/BAC: K&E
Onderdeel Clean Industrial Deal	Eerste omnibuspakket over duurzaamheid	Het Omnibuspakket is bedoeld om het concurrentievermogen van Europa te verbeteren en de regelgeving te streamlijnen. De duurzaamheidsregels die worden herzien zijn de EU-taxonomie, de duurzaamheidsrichtlijn CSRD en de due diligence-richtlijn CSDDD. Ondermeer via EU-taxonomie wordt een kader voorzien, dat bepaalt welke investeringen duurzaam zijn; dit kan gevolgen hebben voor de bedrijven in de Nederlandse regio's.	RE	Wetgevend Publicatie: Q1 2025	(1) Monitoren wat de concrete gevolgen zijn voor de provincies. Hiervoor in overleg met het KED.	AAC/BAC: K&E
Onderdeel Clean Industrial Deal	Gedelegerde handeling over koolstofarme waterstof	De gedelegerde handeling zet de regels vast voor wat koolstofarme waterstof moet zijn		Wetgevend Publicatie: Q1 2025 <i>Niet definitief</i>	(1) Monitoren wat de concrete gevolgen zijn voor de provincies.	
Verwachte voorstellen 2026						
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas	Europees Klimaat adaptatieplan	De belangrijkste opgaven liggen voor de provincies vooral in het ruimtelijk domein. Klimaatadaptatie is daarmee vooral een leefomgeving, goede bereikbaarheid, betaalbare woningen en een aantrekkelijk vestigingsklimaat. Al deze punten raken ook andere grote opgaven, zoals de woningcrisis, de stikstofcrisis en de energietransitie. De provincie is de partij die het stedelijk en landelijk gebied met elkaar kan verbinden in een regionale, samenhangende aanpak. De provincies spelen daarbij vooral een	LNM, RE, CE	Niet-wetgevend.	(1,2,3) Monitoren, signaleren en uiteindelijk toewerken naar lobbyplan en in overleg met IPO-I inbreng leveren richting EU-instellingen: Raad, EP en het Cvdr.	AAC/BAC: K&E R&L LG

Onderdeel Clean Industrial Deal	European Grid Package	stimulerende en ondersteunende rol.			Niet-wetgevend Publicatie: Q1 2026 <i>Niet definitief</i>	(1,2) Monitoren, signaleren Aan de hand van analyse van inhoudelijke experts provincies eventueel een reactie afgeven	
	Europecs plan voor betaalbare huisvesting	Het sociale model van Europa vormt zowel een maatschappelijke hoeksteen en een concurrentievoordeel. Een belangrijk aandachtspunt van de Commissie zal daarom gericht zijn op het versterken van de sociale rechtvaardigheid, door te zorgen voor eerlijkheid in een transformerende economie	LNM		Niet-wetgevend *Initiële publicatie voorzien: Q4 2025, niet opgenomen in EC-werkplan	(1,2) Monitoren, signaleren, achterhalen op welke manier de EC hier invulling aan gaat geven, vanuit een 'agendasettende' rol bezien of de provinciale opgaven/uitdagingen hierin kunnen worden meegenomen door de EC.	AAC/BAC: K&E R&L LG
	Programma voor kernenergie & Strategisch plan voor de Europese Industriële alliantie voor kleine modulaire reactoren (SMR's)	Met het programma voor Small Modular Reactors (SMR's) verkent het kabinet de mogelijkheden om op termijn ook kleine modulaire kernreactoren te realiseren in Nederland. Hierbij worden eerst de potentie en randvoorwaarden voor de ontwikkeling en bouw van SMR's in Nederland onderzocht. Verschillende overheden, ook provincies kunnen bevoegd gezag zijn voor het verstrekken van benodigde vergunningen voor de realisatie van een SMR.	RE, CE		Niet-wetgevend. *Initiële publicatie 2025, niet opgenomen in EC-werkplan	(1) Monitoren	AAC/BAC: K&E R&L LG
	Preparedness Union Strategy	Coördineren van lokale klimaatcrisis en rampen is bevoegdheid van Cvdk.			Niet-wetgevend Publicatie: Q1/Q2, 2025	(1,2) Monitoren en eventueel signaleren	n.t.b.

INDUSTRIE

Overkoepelend onderwerp EC	Initiatief Europese Commissie	Impact provincies	Raakvlak dossiers	Status voorstel	Actie	IPO-dossiers
Kompas voor Concurrentievermogen	Clean Industrial Deal	De Clean Industrial Deal is een overkoepelend plan met voorstellen over energie, staatssteun, innovatie, en vergroening.	K&E, CE, RE, MOB	Niet-wetgevend Publicatie: 26 februari 2025	(1, 2) Monitoren en signaleren. Aan de hand van analyse van inhoudelijke experts provincies eventueel een reactie afgeven of monitoren	
Onderdeel Clean Industrial Deal	Clean Industrial Deal Staatssteunkader	Het staatssteunkader zal de staatssteunregels herzien om financiering ten behoeve van de doelen van de Clean Industrial Deal mogelijk te maken.	RE	Wetgevend Publicatie: Q2 2025 <i>Niet definitief</i>	(2) Signaleren	
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas & Clean Industrial Deal	Chemische industrie pakket	Een pakket chemische industrie zal het concurrentievermogen van de EU versterken en zorgen voor een eenvoudiger regeling voor de registratie, evaluatie en autorisatie van chemische stoffen en duidelijkheid over "forever chemicals".	K&E CE	Wetgevend Publicatie: Q4 2025	(1,2) Monitoren en signaleren Aan de hand van analyse van inhoudelijke experts provincies eventueel een reactie afgeven.	
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas en Clean Industrial Deal	Wet versneller industriële decarbonisatie	Via de Industrial Accelerator Decarbonisation Act kunnen quota worden vastgesteld om de decarbonisatie van de industrie te ondersteunen (bv. quota voor groen staal in de automobiel- of windindustrie). Deze moet ervoor zorgen dat de EU een aantrekkelijke locatie wordt voor productie en voor energie-intensieve industrieën. Ook moet deze schone technologieën en nieuwe circulaire bedrijfsmodellen bevorderen. Aangezien het koolstofvrij maken van de industrie investeringsintensief is, is het veiligstellen van de vraag van cruciaal belang en dit heeft gevolgen voor de regionale industrie.	K&E	Wetgevend Publicatie: Q4 2025	(2) Signaleren Aan de hand van analyse van inhoudelijke experts provincies eventueel een reactie afgeven of monitoren	AAC/BAC: RE&C
	Witboek Toekomst Europese defensie	Mogelijk raakvlak met provinciale rol ruimtelijke ordening	RE	Niet-wetgevend of wetgevend Publicatie: Q4 2025	(1, 2) Monitoren Signaleren	
	Herziening van de REACH richtlijn	Evaluatie, registratie en toelating van chemische stoffen	RE	Wetgevend Publicatie: Q4 2025	(1, 2) Monitoren Signaleren	AAC/BAC: RE&C
Onderdeel van de Visie op Landbouw en Voedsel	Evaluatie richtlijn inzake nationale emissiereductieverbindenissen		RE, K&E	Evaluatie Q4 2025	(1, 2) Monitoren Signaleren	AAC/BAC: R&L AAC/BAC: LG

REGIONALE ECONOMIE

Overkoepelend onderwerp EC	Initiatief Europese Commissie	Impact provincies	Raakvlak dossiers	Status voorstel	Actie	IPO-dossiers
Nieuwe voorstellen 2025						
Kompas voor Concurrentievermogen	Kompas Concurrentievermogen	Overkoepelend plan voor het concurrentievermogen van Europa	LNM	Niet-wetgevend Publicatie: Q2 2025	(1,2,3) Monitoren, signaleren en lobby Een reactie afgeven over het belang van een regionale rol in de concurrentiekracht o.a. via de BNC.	AAC/BAC REC
Onderdeel Clean Industrial Deal	Doelmatige aanpassing van het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO)	Deze aanpassing zal waarschijnlijk projecten gericht op de Clean Industrial Deal-doelstellingen bevorderen voor financiering via het EFRO	IND, K&E	Wetgevend Publicatie: Q1 2025 <i>Niet definitief</i>	(1,2) Monitoren en signaleren Aan de hand van analyse van inhoudelijke experts provincies eventueel een reactie afgeven	
Onderdeel Clean Industrial Deal	Strategie voor de interne markt	De nieuwe strategie ter versterking van de interne markt zal een accent leggen op: een efficiënter regelgevingskader, aangepast aan de groene en de digitale transitie, versterking van de 4 vrijheden en het gebruik van de eengemaakte markt als motor voor mondiale normalisatie. De nieuwe wet heeft o.a. tot doel een interne markt voor afval en secundaire grondstoffen tot stand te brengen, en extra aandacht te besteden aan strategische en kritieke grondstoffen.	K&E, LNM, CE, INDUSTRIE	Niet-wetgevend Publicatie: Q2 2025	(1,2) Monitoren en signaleren Aan de hand van analyse van inhoudelijke experts provincies eventueel een reactie afgeven	AAC/BAC: RE&C
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas	EU-strategie voor start-ups en opschalen	Een specifieke EU-strategie voor start-ups en opschaling zal de obstakels aanpakken die nieuwe bedrijven ervan weerhouden op te groeien en op te schalen. Doel is de regels te vereenvoudigen en te komen tot één enkele reeks regels, waar regionale bedrijven van kunnen profiteren ongeacht waar zij investeren en actief zijn.	LNM	Niet wetgevend Publicatie: Q2 2025	(1,2) Monitoren en signaleren Aan de hand van analyse van inhoudelijke experts provincies eventueel een reactie afgeven	AAC/BAC: RE&C
Onderdeel Clean Industrial Deal	Omnibus 2e pakket: inzake investeringsverzoenvoudiging	Het EU Omnibus pakket is bedoeld om bestaande regelgeving te bundelen en vereenvoudigen. Minder bureaucratie, meer duidelijkheid en efficiëntere rapportageverplichtingen. Door vermindering van administratieve lasten hebben bedrijven meer tijd voor verduurzaming. Belangrijk voor de bedrijven in de Nederlandse regio's.	LNM, K&E, CE	Wetgevend Publicatie: 1e kwartaal 2025	(1,2) Monitoren en signaleren	AAC/BAC: RE&C LG
	Omnibus 3e pakket voor kleine midcaps en afschaffing van papieren vereisten		LNM	Wetgevend Publicatie: 2e kwartaal 2025	(1,2) Monitoren en signaleren	AAC/BAC: RE&C LG
	Evaluatie Openbare aanbestedingen richtlijn	De Europese Commissie is een consultatie gestart over de evaluatie van de Europese aanbestedingsrichtlijnen. Met de evaluatie wordt nagegaan of de regels nog doeltreffend zijn.	EC	Publicatie: Q3 2025 Looptijd consultatie: tot 7 maart 2025	(1,2) Monitoren en signaleren	AAC/BAC: RE&C

	Ex-post evaluatie van het EFRO 2014-2020	De evaluatie zal zich voornamelijk richten op de effectiviteit, doelmatigheid en additionaliteit van de middelen ook o.b.v. de co-financieringsregeling van EZK.		Evaluatie Publicatie: Q2 2025	(1.2) Monitoren en signaleren Mogelijk opruiw reactie afgeven en in lijn verzamelde best-practices en regionaal uitvoeringsvraagstuk	AAC/BAC: RE&C
	Mid-term evaluatie van het EFRO, cohesiefonds en JTF voor 2021-2027	Betreft een tussenstand van de bereikte doelen uit de EFRO en Cohesiefonds verordening en JTF-verordening.		Evaluatie Q2 2025	(1.2) Monitoren en signaleren Mogelijk inbreng geven in lijn met uitvoeringsvraagstuk van regionale programma's, en centralisatie periode 2028-2034.	AAC/BAC: RE&C
Meerjarig Financieel Kader	Meerjarig Financieel Kader 2028-2034 communicatie/verordening en consultatie	In het MFK wordt de begroting voor een periode van zeven jaar vastgelegd. Het geeft inzicht in de bestedingsruimte en financiering van de verschillende programma's en prioriteiten van de EU. Cohesie- of landbouwbeleid kan onder druk komen, als voor nieuwe prioriteiten, geen nieuwe middelen worden gecreëerd en een aantal lidstaten niet meer willen afdragen.	LNM, K&E, CE, MOB, DIG	Niet-wetgevend/ Publicatie: Roadmap naar MFK, 11 februari 2025	(1.2) Monitoren en lobbyen o.b.v. MFK position paper. Basis voor Inzet in Den Haag en Brussel. Samen optrekken met EU-koepels, VNG en UvW en waar mogelijk Rijk via MFK-klankbordgroep. Inbreng leveren voor CoR rapporteur MFK en op EC-consultatie.	AAC/BAC: RE&C, R&L K&E B&I L&G
	Eigen middelenbesluit	Nieuwe EU eigen-middelen zijn bepalend voor de grootte van de Europese programma's, de financiering voor toekomstige fondsen en kunnen lidstaten financieel ontlasten.		Verordening, rond de zomer		
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas	Unie van vaardigheden	Dit initiatief richt zich op het aanpakken van de vaardigheids- en arbeidskloof en zorgt dat bedrijven toegang hebben tot de geschoolde arbeidskrachten die nodig zijn om hun productiviteit en concurrentievermogen te stimuleren. Het doel is ook om onze onderwijs- en voor te bereiden op een snel veranderende toekomst, door middel van hoogwaardig en inclusief onderwijs, opleiding en een leven lang leren. Dit heeft raakvlakken met de opgaven in de arbeidsmarktregio's en de regionale human capital agenda.	K&E	Niet-wetgevend *Initiële publicatie Q1 2025, niet opgenomen in EC-werkplan	(1. 2. 3) Monitoren, signaleren en aan de hand van analyse van inhoudelijke experts provincies eventueel een reactie afgeven.	
Doorlopende dossiers						
Meerjarig Financieel Kader	EFRO Verordening	Belangrijkste inzet is om de uitvoering op regionaal niveau en regionaal zeggenschap te behouden. Verdedigen partnerschapsbeginsel en centralisatietrend keren ter voorbereiding op de periode 2028-2034 (zie lobbyfiche).			(1.2.3) Monitoren, signaleren en lobby met medeoverheden in Den Haag (TK), IBW en met EU-coalities richting EU-instellingen en via Cvdrf.	AAC/BAC: RE&C
	Voorstel voor een BESLUIT VAN DE RAAD tot wijziging van Besluit (EU, Euratom) 2020/2053 betreffende het stelsel van eigen middelen van de			Wetgevend COM(2021) 570 final 2021/0430 (CNS)	Op basis van standpunt Toekomst Cohesiebeleid (1.2) Monitoren en signaleren	

	Europese Unie					
Verwachte voorstellen 2025						
Onderdeel Clean Industrial Deal	Een Europees Concurrentiekracht Fonds	Fonds dat gaat investeren in strategische technologieën – van AI tot ruimtevaart, schone technologie en biotech – om ervoor te zorgen dat deze in Europa gemaakt worden. Het fonds steunt belangrijke projecten van gemeenschappelijk belang (IPCEIs). De IPCEIs worden vereenvoudigd en versneld om financiering sneller van de grond te krijgen.	RE	Niet-wetgevend	(1,2) Monitoren, signaleren	AAC/BAC: AAC Digitalisering & bestuurlijk portefeuillehouders digitalisering
Onderdeel Clean Industrial Deal	Opzetten van een Industriële Decarbonisingsfaciliteit	Dit moet investeringen in industriële vergroening verder mogelijk maken	IND	Wetgevend Publicatie: Q2 2026 <i>Niet definitief</i>	(1,2) Monitoren, signaleren	

DIGITALISERING

Overkoepelend onderwerp EC	Initiatief Europese Commissie	Impact provincies	Raakvlak dossiers	Status voorstel	Actie	IPO-dossiers
Nieuwe voorstellen 2025						
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas	Wet op de digitale netwerken	Een nieuwe wet inzake digitale netwerken om veilige hogesnelheidsbreedband, zowel vast als draadloos, te helpen stimuleren. De wet heeft tot doel Investerings in digitale infrastructuur te stimuleren, rekening houdend met de reacties op het witboek van de Commissie van februari 2024. Link met de Provinciale Digitale Agenda (IDA).	LNM	Wetgevend Publicatie: Q4 2025	(1,2) Monitoren en signaleren Aan de hand van monitoring (en m.b.v. experts provincies eventueel signaleren)	AAC/BAC: R&L B&I AAC Digitalisering & bestuurlijk portefeuillehouders digitalisering
	Digitaal pakket	Gericht op simplificatie		Wetgevend Publicatie: Q4 2025	(1,2) Monitoren en signaleren	AAC/BAC: AAC Digitalisering & bestuurlijk portefeuillehouders digitalisering
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas	Actieplan voor het AI-continent omvat: -AI-fabrieken stimuleren concurrerende AI-ecosystemen in Europa AI-strategie	Verschillende provincies werken intensief samen met onder andere economic development boards om krachten te bundelen en een substantiële bijdrage te leveren aan de AI-Innovatiestrategie van Nederland middels regionale AI-strategieën. Om die te benutten en versterken, werken de verschillende kennisinstellingen, overheden en bedrijven in de provincie in een AI-ecosysteem nauw samen. De regionale context en AI-ontwikkelingen kunnen hierin worden meegenomen.	RE	Niet-wetgevend Publicatie: Q1-Q3 2025	(1,2) Monitoren en signaleren	AAC/BAC: AAC Digitalisering & bestuurlijk portefeuillehouders digitalisering

	toepassen						
	AI-strategie toepassen	Een lange termijnstrategie vanuit de EC helpt om te komen tot een stabiel investeringsklimaat in de regio met duidelijke regels en beschikbare middelen uit de EU. Regionale kennisinstellingen, start-ups, bedrijven zijn gebaat bij lange termijn samenwerking en het versnellen van innovatie rond AI.	RE	Niet-wetgevend Publicatie: Q3 2025	(1,2) Monitoren en signaleren	AAC/BAC: AAC Digitalisering & bestuurlijk portefeuillehouders digitalisering	
	Herziening en vereenvoudiging van de cyberbeveiligingswetgeving in het kader van de cyberbeveiligingsveerkracht	De EU-wetgeving inzake cyberbeveiliging introduceert een EU-breed kader voor cyberbeveiligingscertificering voor ICT-producten, -diensten en -processen		Wetgevend Publicatie: Q4 2025	(1,2) Monitoren en signaleren	AAC/BAC: AAC Digitalisering & bestuurlijk portefeuillehouders digitalisering	
Verwachte voorstellen 2026							
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas	EU-cloudwet en AI-ontwikkingswet	Heeft tot doel om de Europese capaciteiten op het gebied van kwantumcapaciteiten en -infrastructuur te versterken, ter ondersteuning van de coördinatie en het stellen van prioriteiten met betrekking tot de vereisten voor de Cloud-architectuur en de aanbestedingsprocedures daarvoor. Daarnaast is het gericht op het versnellen van de ontwikkeling van AI in tien strategische industrieën in de EU.	RE	Initiële publicatie: Q4 2025, niet in EC-werkplan	(1,2) Monitoren en signaleren Aan de hand van analyse van inhoudelijke experts provincies eventueel een reactie afgeven of monitoren	AAC/BAC: AAC Digitalisering & bestuurlijk portefeuillehouders digitalisering	

LANDBOUW, NATUUR EN MILIEU

Overkoepelend onderwerp EC	Initiatief Europese Commissie	Impact provincies	Raakvlak dossiers	Status voorstel	Actie	IPO-dossiers
Nieuwe voorstellen 2025						
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas	Visie op landbouw en voedsel: 'Samen een aantrekkelijke landbouw- en agrovoedingssector vormgeven voor toekomstige generaties'	Voortbouwend op de resultaten van de strategische dialoog over de toekomst van de landbouw in de EU. De visie richt zich op het bieden van een stabiel kader voor landbouwers en een routekaart uitstippelen voor belangrijke strategische beslissingen. De visie zal ook een lange termijn perspectief bieden voor het bedrijfsleven ondernemers, waaronder landbouwers, vissers, mkb's en andere actoren in de voedselketen. Provincies zijn verantwoordelijk voor het maken van ruimtelijke voorstellen die de basis vormen voor de inrichting van het platteland.	RE	Niet-wetgevend. Publicatie: 19 februari 2025 De voorstellen die zijn genoemd in de	(1,2,3) Monitoren, signaleren en lobby, een gezamenlijk standpunt om in te brengen bij CvDR en EP en optrekken met de PV	AAC/BAC: R&L LG

Onderdeel van de Visie op Landbouw en Voedsel (conceptversie)	Deadline van de evaluatie van de nitraatrichtlijn	Dit is een doorlopende procedure die afloopt in 2025.		Wetgevend	(1.2.3) Monitoren, signaleren en lobby, een gezamenlijk standpunt om in te brengen bij Cvdr en EP en optrekken met de PV	AAC/BAC: R&L LG
Onderdeel van de Visie op Landbouw en Voedsel (conceptversie)	Generational renewal strategy	De strategie zal aanbevelingen bevatten m.b.t. generatievernieuwing in de landbouw voor beleid en maatregelen op EU, nationaal en regionaal niveau.		Niet wetgevend Publicatie: 2025	(1.2.3) Monitoren, signaleren en lobby, een gezamenlijk standpunt om in te brengen bij Cvdr en EP en optrekken met de PV	AAC/BAC: R&L LG
Onderdeel van de Visie op Landbouw en Voedsel (conceptversie)	Simplificatiepakket ter bevordering van weerbaarheid en concurrentiekracht	Het pakket zal zich richten op vereenvoudiging op boerderijniveau en voor voedselbedrijven in andere beleidsterreinen dan het GLB.		Wetgevend Publicatie: 2025	(1.2.3) Monitoren, signaleren en lobby, een gezamenlijk standpunt om in te brengen bij Cvdr en EP en optrekken met de PV	AAC/BAC: R&L LG
Onderdeel van de Visie op Landbouw en Voedsel (conceptversie)	Voorstel m.b.t. versnelling van de toegang van bio-pesticiden op de markt	Definitie bepaling van bio-pesticiden, introductie van de mogelijkheid van Lidstaten om toestemming te verlenen voor bio-gewasbeschermingsmiddelen en een fast-track procedure mogelijk maken voor goedkeuring en autorisatie		Wetgevend Publicatie: 2025	(1.2.3) Monitoren, signaleren en lobby, een gezamenlijk standpunt om in te brengen bij Cvdr en EP en optrekken met de PV	AAC/BAC: R&L LG
Onderdeel van de Visie op Landbouw en Voedsel	Vereenvoudigingspakket van het gemeenschappelijk landbouwbeleid	Vereenvoudigingsmaatregelen betreffende het gemeenschappelijk landbouwbeleid en andere beleidsterreinen die van invloed zijn op bronnen van complexiteit en buitensporige administratieve lasten voor de nationale overheden en landbouwers. Van belang, omdat provincies mede opdrachtgever zijn van het GLB		Wetgevend Publicatie: Q1 2025	(1) Dossier monitoren en bezien of input nodig is o.b.v. analyse van inhoudelijke experts provincies	AAC/BAC: R&L LG
Onderdeel van de Visie op Landbouw en Voedsel	Evaluatie van de richting in zake oerlelijke handelspraktijken in de landbouw en voedselketen	RE De voedselvoorzieningsketen is kwetsbaar voor oerlelijke handelspraktijken vanwege grote onevenwichtigheden tussen kleine en grote bedrijven. De Europese Unie heeft daarom besloten de boeren — en de kleine en middelgrote leveranciers — beter te beschermen en bindende regels vast te stellen die bepaalde oerlelijke handelspraktijken verbieden.	RE	Evaluatie Publicatie: Q3 2025	(1) Dossier monitoren en bezien of input nodig is o.b.v. analyse van inhoudelijke experts provincies	AAC/BAC: R&L LG
Onderdeel Concurrentie vermogen Kompas, Visie toekomst landbouw	Europese strategie voor waterbestendigheid	Duurzaam waterbeheer is een van de grootste uitdagingen waar we voor staan op het gebied van gevolgen van de klimaatverandering. Overstromingen en droogtes worden de norm. Wat de veerkracht van water betreft, stelt de EC een source-to-sea-benadering voor en wordt rekening gehouden met de zeer uiteenlopende uitdagingen in de verschillende regio's en in sectoren. Doel is om ervoor te zorgen dat waterbronnen worden beheerd en schaarse en vervuiling worden aangepakt, en om het concurrentievermogen van onze waterindustrie te vergroten.		Niet-wetgevend Publicatie: Q2 2025	(1.2.3) Monitoren, signaleren en lobby Position paper voor het niet realiseren van de KRW 2027 doelen is onder de aandacht gebracht door het HNP en bestuurlijk besproken in IPO verband. Dossier nauwgezet monitoren ook m.b.t. de verantwoordelijk van provincies	AAC/BAC: R&L AAC/BAC: LG

Onderdeel Concurrentie- vermogen Kompas en Visie voor Landbouw-en Voedsel.	Oceans Pact	Oceanen en zeeën spelen een belangrijke rol voor de welvaart, duurzaamheid en veiligheid van Europa, onder meer door hun unieke vermogen om het klimaat te reguleren. Het oceaanschap zal een referentiekader creëren voor alle oceaangerelateerde beleidsmaatregelen en een alomvattende aanpak van de oceaan in al zijn dimensies vaststellen. Raakvlak mogelijk met voedselzekerheid en visserij.	RE	Niet-wetgevend Publicatie: Q1 2025	bij integraal waterbeheer. Hierop gezamenlijk optrekken met de UvW.	AAC/BAC: R&L AAC/BAC: LG
Doorlopende dossiers						
	Verordening betreffende planten verkregen door bepaalde nieuwe genomische technieken en levensmiddelen en diervoeders daarvan, en tot wijziging van Verordening (EU) 2017/525	Dit voorstel gaat over het toelaten van nieuwe teelttechnieken (gerichte mutagenese en cisgenese) in (zaad)veredeling. Dit is belangrijk voor innovatie en duurzaamheid in (met name) de tuinbouwsector. Relevant voor provincies met tuinbouwsector, actieve Greenports: (Geiderland, Limburg, Zuid-Holland, Noord-Holland, Noord-Brabant.)		Wetgevend COM (2023) 411 final	(1,2) Monitoring en signaleren, vooral van belang voor de sector/ bedrijven zelf.	AAC/BAC: LG
	Richtlijn inzake bodemon monitoring en veerkracht	Eventuele rol provincies door samenhang met KRW en uitvoeringstaken van de bodem-gezondheidswet. Werkt rechtstreeks door via GLB/NSP voorwaarden GLMC (goede landbouw- en milieucriteria).		Wetgevend, inclusief impact assessment COM (2023) 416 final Publicatie: 5-07-2023	(1) Monitoren. Inbreng is geleverd in commissies FNVE (CvdR) en ENVI (EP). Een impactanalyse van de EU-bodemmonitoringsrichtlijn is opgesteld in opdracht van de decentrale koepels VNG, UvW, IPO. Proces wordt verder gemonitord met evt. acties voorbereid met de IPO-werkgroep [BOOG].	AAC/BAC: R&L
	Richtlijn, vaststelling kader voor communautaire maatregelen voor de bescherming van het grondwater tegen verontreiniging en verslechtering en richtlijn inzake milieukwaliteitsnormen op het gebied van water	Duurzaam waterbeheer is een van de grootste uitdagingen waar we voor staan op het gebied van gevolgen van de klimaatverandering.		Wetgevend COM (2022) 540 final	(1,2) Monitoren en signaleren (via het IPO) aan de IPO-adviesgroep waterbeleid	AAC/BAC: R&L
	Voorstel voor een	Relevant voor de invulling van het GLB in Nederland en de positie		Wetgevend	(1,2) Monitoren en signaleren	AAC/BAC:

	VERORDENING VAN HET EUROPEES PARLEMENT EN DE RAAD tot wijziging van Verordening (EU) nr. 1308/2013, (EU) 2021/2115 en (EU) 2021/2116 wat betreft de versterking van de positie van landbouwers in de voedselvoorzieningsketen	van de landbouwers in de voedselketen		COM (2024) 577 final		LG
	Toekomst GLB	De discussie over de nieuwe invulling van het Europees landbouwbeleid voor de periode 2028-2034 loopt in 2025 door.	RE		(1,2,3) Monitoren, signaleren en lobby	AAC/BAC: LG

CIRCULAIRE ECONOMIE

Overkoepelend onderwerp	Initiatief Europese Commissie	Impact provincies	Raakvlak dossiers	Status voorstel	Actie	IPO-dossiers
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas	Strategie voor de bio-economie	Een bloeiende bio-economie is van cruciaal belang om het industriële leiderschap van de EU te behouden. Tegen de uitdagingen van klimaatverandering, biodiversiteitsverlies en vervuiling. De strategie voor de bio-economie zal de meer circulaire en duurzame productie, het gebruik en de consumptie van biologische hulpbronnen voor voedsel, materialen, energie en diensten bevorderen. Heeft ook raakvlak met landbouw	RE	Niet-wetgevend of wetgevend Publicatie: Q4 2025	(1,2) Monitoren en lobby voorbereiden met een position paper, inbreng leveren bij de EU-instellingen, verkennen mogelijkheden voor een CvDR-rapporteurschap vanuit de NL-delegatie.	AAC/BAC: RE&C
Onderdeel Clean Industrial Deal	Transregionale Circulariteitshubs	Dit initiatief moet grensoverschrijdende samenwerking bevorderen op het gebied van circulaire economie	IND	Niet-wetgevend Publicatie: Q4 2025 Niet de finitief	(1,2) Monitoren en signaleren	
Doortlopende voorstellen						
	Afvalrichtlijn	Vooraf gemeentelijke bevoegdheid. Provincies kunnen ontheffing verlenen aan de zorgplicht van gemeenten. Provincies kunnen aanvullende eisen stellen. Provincies zijn verantwoordelijk wanneer het lozingen betreft op een diepte groter dan 10 meter.		Wetgevend COM (2023) 420 final		AAC/BAC: RE&L
	Microplastic pellets voorstel	De Europese Commissie heeft maatregelen voorgesteld om vervuiling door microplastics als gevolg van het onbedoelde vrijkomen van plastic korrels te voorkomen. Provincies hebben een rol als aanjager van de circulaire economie in de regio en het geschatte beleidskader heeft invloed op de circulaire transitie		Wetgevend COM(2023)645		AAC/BAC: RE&C

		van provincies.					
Verwachte voorstellen 2026							
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas & Clean Industrial Deal	Circulaire economie wet	Het doel van nieuwe wetgeving op het gebied van circulaire economie, die de marktvraag naar secundaire materialen en een aangemaakte markt voor afval, met name van kritieke grondstoffen, helpt creëren. De nieuwe wet heeft o.a. tot doel marktvraag naar secundaire materialen te creëren en een interne markt voor afval en secundaire grondstoffen tot stand te brengen en extra aandacht te besteden aan strategische en kritieke grondstoffen. Daarnaast zal ook een doel zijn om belangrijke industrieën in Europa circulaire en duurzamer te maken.		Q4 2026	(2) Monitoren en onder andere via de EC-inbreng leveren voor de aanstaande wetgeving. Mogelijk gezamenlijk position paper met Zweedse regio's, start voorbereiding 2025.	AAC/BAC: RE&C	
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas & Clean Industrial deal	Biotech Wet	Wet heeft tot doel om biotech gemakkelijker van het laboratorium in de fabriek te krijgen en vervolgens op de markt te brengen. Dit vormt een onderdeel van een bredere strategie voor Europese biowetenschappen om na te gaan hoe we onze groene en digitale transitie kunnen ondersteunen en hoogwaardige technologieën kunnen ontwikkelen.	RE DIG	Wetgevend Publicatie: 2026	(1,2) Monitoren en evt. lobby op voorbereiden i.o.m. provinciale experts en ROMs.	AAC/BAC: RE&C	
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas	Geavanceerde materialen wet	De Europese Commissie heeft op 27 februari 2024 een strategie gepresenteerd om de EU te positioneren als wereldleider op het gebied van geavanceerde materialen voor industrieel leiderschap. Deze wet markeert de stap naar een juridisch kader/voorwaarden voor een meer gecoördineerde Europese aanpak voor geavanceerde materialen.		2026	(2) Monitoren en o.a. via de EC-inbreng leveren voor de aanstaande wetgeving	AAC/BAC: RE&C	
Onderdeel Clean Industrial Deal	Initiatief voor de vergroening van BTW	Dit initiatief moet de regels rondom tweedehands producten herzien ten behoeve van de circulaire economie	RE	2026	(2) Monitoren en o.a. via de EC-inbreng leveren voor de aanstaande wetgeving	AAC/BAC: RE&C	

MOBILITEIT

Overkoepelend onderwerp	Initiatief Europese Commissie	Impact provincies	Raakvlak dossiers	Status voorstel	Actie	IPO-dossiers
Nieuwe voorstellen						
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas & Clean Industrial Deal	Investeringsplan voor duurzaam vervoer	Een strategisch kader voor de ondersteuning van de productie en distributie van duurzame transportbrandstoffen. Het zal maatregelen omvatten ter ondersteuning van de versnelde uitrol van oplaad- en tankinfrastructuur en specifieke groene handels- en investeringspartnerschappen met derde landen op het gebied van hernieuwbare en koolstofarme brandstoffen. Belangrijk voor provincies gezien de regionale vervoersopgaven.	K&E	Niet-wetgevend Publicatie: Q3	(1) Parkeren en monitoren	AAC/BAC: B&L
Verwachte voorstellen 2026						
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas & Clean Industrial Deal	Europese havenstrategie	Een alomvattende EU havenstrategie, in samenwerking met andere relevante commissarissen en waarbij alle belangrijke problemen waarmee havens worden geconfronteerd, onder de loep worden genomen. Het moet met name gericht zijn op veiligheid en concurrentievermogen, voortbouwend op het werk van de Europese havenalliantie.	RE	Niet-wetgevend Publicatie: initiele planning 2025, niet opgenomen in EC-werkplan	(1, 2) Monitoren en Verkennen en bezien of de "maritieme" provincies lobbyacties moeten ontplooiën. Indien focus ook op binnenhavens ligt, verbinding achterland, voor meerdere provincies relevant.	AAC/BAC: B&L
	Maritieme strategie					
Onderdeel Concurrentievermogen Kompas	Plan voor hogesnelheidstreinen	Een plan met als doel om de hoofdsteden van de EU met elkaar te verbinden, onder meer via nachttreinen en versnelling Rail Freight.	RE	Niet-wetgevend Publicatie: initiele planning 2025, niet opgenomen in EC-werkplan	(1, 2) Monitoren en eventueel verkennen	AAC/BAC: B&L

EU-investeringen dragen optimaal bij aan innovatieve, concurrerende en weerbare regio's in Nederland

1. Een moderne EU-begroting met ruimte voor regionale aanpak

- Decentrale overheden ondersteunen de modernisering van het EU-beleid en de begroting, mits regionale programma's en uitvoering behouden blijven. Regio's kennen immers de uitdagingen en opgaven het beste.
- Ook voor provincies is het essentieel dat de EU-begroting maatschappelijke en geopolitieke uitdagingen ondersteunt, zoals de triple transitie (groen, slim en sociaal). Deze opgaven zijn reeds stevig verankerd in het Europese regionale en plattelandsbeleid, mede uitgevoerd door Nederlandse regio's.
- Momenteel ligt de focus op groene transitie, milieu en klimaat. Provincies denken graag mee over de invulling van nieuwe uitdagingen zoals veiligheid & defensie, strategische autonomie, concurrentievermogen en innovatie. De EU-begroting en programma's bieden nu al mogelijkheden om deze opgaven aan te pakken en daarmee de concurrentiekracht, het vestigingsklimaat en de weerbaarheid van regio's te versterken. Provincies spelen hierin een belangrijke rol.

2. Financiële robuustheid én Europese investeringen

- Wij begrijpen de wens van het kabinet om de effecten op de rijksbegroting te beperken, maar de voordelen van EU-lidmaatschap moeten niet uit het oog worden verloren. Nederlandse regio's moeten een eerlijk deel krijgen om te blijven investeren in klimaat, innovatie, digitalisering, kritieke sectoren en werkgelegenheid.
- Een te eenzijdige focus op het beperken van afdrachten kan leiden tot gemiste investeringen. Het multipliereffect van Europese investeringen levert substantiële voordelen op voor nationaal, regionaal en lokaal niveau. Wij pleiten voor een realistische Europese begroting met een verdere verkenning naar een verdieping van kapitaalmarktfinanciering, nieuwe eigen middelen en private middelen.

3. Decentrale overheden als cruciale partners met maximale synergie

- EU-fondsen stimuleren investeringen in de regionale economie en in plattelandsontwikkeling. Ze helpen grensknelpunten op te lossen, groei te bevorderen en (grensoverschrijdende en interregionale) samenwerking te versterken. Tussen 2014 en 2020 heeft elke €1 uit het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) in Nederland geleid tot €3,14 (multipliereffect) aan investeringen, met een totale investering van €2,3 miljard. Ruim 3.740 ondernemingen werden ondersteund en 1.346 projecten opgestart.
- Ruimtelijk-economisch beleid is gedecentraliseerd en wordt ondersteund door EU-middelen. Hiermee dragen provincies bij aan belangrijke Europese opgaven, zoals klimaat, energie, voedselzekerheid en innovatie. Het is essentieel dat decentrale overheden als volwaardige partners betrokken blijven bij het regionaal- en landbouwbeleid.
- Integrale programmering en uitvoering van EFRO, inclusief Interreg en het I3-instrument binnen innovatiestrategieën (RIS3), is essentieel voor energietransitie, circulaire economie en klimaatadaptatie. Daarom is een volwaardig partnerschap noodzakelijk voor de programmering en uitvoering van EU-fondsen in Nederland.

- Er is behoefte aan betere synergie tussen de verschillende bestuurslagen om de uitdagingen op het gebied van klimaat, economische groei en concurrentie aan te pakken. Dit vereist het versterken van de partnerschapsovereenkomst en het behouden van regionale programmering en uitvoering van EU-fondsen.
- Het plattelandsontwikkelingsfonds ondersteunt onze regionale hotspots zoals agro-food, tuinbouw, hightech, chemie, biotechnologie en de biodiversiteits- en klimaatopgaven van Europa richting 2050. Provincies pleiten voor een betere afstemming van inkomenssteun (pijler 1) en plattelandsontwikkeling (pijler 2) om optimaal bij te dragen aan Europese klimaat- en biodiversiteitsdoelen.
- Maximale synergie tussen bestuurslagen moet het uitgangspunt zijn. Decentrale overheden hebben het beste zicht op regionale behoeften en leveren maatwerk. Het partnerschapsbeginsel moet in alle bestuurslagen worden voortgezet.
- Ook bij thematische fondsen spelen decentrale overheden een rol door in een vroeg stadium onderwijsinstellingen, bedrijfsleven en overheid samen te brengen. Zo wordt met deze financieringsmogelijkheden een bijdrage geleverd aan de strategische autonomie van de EU.

4. Sterkere regionale dimensie in het Europees Semester en toegang tot fondsen

- Een versterkte koppeling tussen EU-fondsen en het Europees Semester vereist een duidelijke regionale dimensie. Als nationale hervormingen niet voldoende zijn, mag dit niet leiden tot minder regionale financiering vanuit de EU. Dit betekent een regionale insteek bij landenanalyses en aanbevelingen in een nationaal hervormingsprogramma.
- Regio's spelen een cruciale rol in economische planning. Decentrale overheden moeten op een gepaste manier betrokken worden bij de totstandkoming van een mogelijk nationaal plan en/of regionaal plan, dit vraagt om een borging (garantie) van de Europese Commissie en nationale overheid. Provincies gaan hier graag het gesprek over aan hoe hier gezamenlijk invulling aan te geven.
- Regio's waren onvoldoende betrokken bij het Recovery and Resilience Facility plan in Nederland. Dit mag niet de basis vormen voor het toekomstig MFK. Regio's moeten actief deelnemen aan een nationaal hervormingsprogramma via regionale hoofdstukken met direct contact met de Europese Commissie.
- Wij ondersteunen administratieve lastenverlaging en bredere toegang tot EU-financiering, Dit mag niet automatisch leiden tot verdere centralisatie van fondsen bij het Rijk en mag zeker niet ten koste gaan van regionale belangen. Interbestuurlijke samenwerking is noodzakelijk en een belangrijk vertrekpunt.
- Een Europees Fonds voor Concurrentievermogen moet toegankelijk zijn voor regionale overheden om strategische sectoren en groene innovatie te versterken.

Wij steunen een model dat de beste elementen van de periode 2021-2027 combineert:

- Sterkere koppeling van regionale programma's aan het Europees Semester, inclusief regionale aanbevelingen;
- Een nationaal programma met een verzwaarde partnerschapsovereenkomst, waarin regionale hoofdstukken en/of deelprogramma's verankerd zijn.

27 maart 2025

Agendapunt 3a

Bestemd voor	BAC Landelijk Gebied
Datum vergadering	27 maart 2025
Type notitie	☐ Ter bespreking ☒ Hamerstuk ☐ Mededeling ☐ Ter informatie
Portefeuillehouders Landbouw	Mirjam Sterk, 5.1.2e
Opstellers	5.1.2e (IPO), 5.1.2e (Overijssel)
Contact via	5.1.2e @ipo.nl ; 5.1.2e
Afgestemd met	☒ Programmamanager, -directeur of unitmanager ☒ Werkgroep, stuurgroep of anderszins ☒ AAC-portefeuillehouders 11 februari 2025 ☐ BAC-portefeuillehouders 10 maart 2025
Onderwerp	Samenwerking en deelname platform Multifunctionele landbouw
Bijlage	1. Motie van het lid Bisschop c.s. (Kamerstuk 36200-XIV-79)

Kern van het onderwerp

Vanuit het Platform Multifunctionele Landbouw (MFL) ligt een verzoek tot formele aansluiting van het IPO bij dit platform. Hiermee zijn de provincies ook formeel vertegenwoordigd en wordt gezorgd voor een IPO-breed afgestemde inbreng.

Gevraagd besluit

De BAC Landelijk Gebied wordt verzocht:

1. In te stemmen met aansluiting van het IPO bij het Platform Multifunctionele landbouw. De provincie Overijssel stelt hier menskracht voor beschikbaar en draagt zorg voor een IPO-breed afgestemde inbreng via de werkgroep Landbouw.

Advies AAC Landelijk Gebied

Conform (hamerstuk).

Notitie

Aanleiding

Veel agrarische ondernemers combineren agrarische productie met levering van maatschappelijke producten en diensten zoals zorglandbouw, dag- of verblijfsrecreatie, boerderijeducatie, kinderopvang, boerderijverkoop en/of natuurbeleving en -beheer. Het Platform Multifunctionele Landbouw (Platform MFL) is opgericht om, naast het stimuleren van (door)ontwikkeling van MFL, knelpunten te inventariseren en weg te nemen. Hierin zijn verschillende belangrijke betrokkenen voor de multifunctionele landbouw vertegenwoordigd, waaronder het ministerie van LNV, vertegenwoordiging van gemeentes, onderzoek en de financiële sector.

27 maart 2025

Agendapunt 3a

Vanuit het MFL is het verzoek gekomen tot formele aansluiting van IPO bij dit platform zodat alle provincies vertegenwoordigd zijn. Ook vanuit de Tweede Kamer ligt een verzoek tot aansluiting (bijlage 2). Ten tijde van het Landbouwakkoord was het IPO vertegenwoordigd in het platform via de provincie Overijssel. Daarna is Overijssel betrokken gebleven, maar nu is de vraag om formele bevestiging. Voor de provincies is dit een kans om kennis en knelpunten te delen.

Vanuit dit platform en vanuit de Woontop kwam ook de vraag naar de mogelijkheden voor rode ontwikkelingen op boerenerven. Hier worden in het platform namens de gezamenlijke provincies geen uitspraken over gedaan. Deze ontwikkeling kent namelijk naast kansen, ook risico's. Verder de vraag of dit gezien moet worden als een vorm van multifunctionele landbouw (BAC LG) of meer een vorm van ruimtelijke ontwikkeling (BAC Ruimte & Leefomgeving).

Argumentatie bij gevraagde besluiten

1.1 MFL kan bijdragen aan de doelen van de provincies: het verdienmodel voor de landbouw en de vitaliteit van het landelijk gebied. Bovendien wordt met MFL een bijdrage geleverd aan een duurzaam beleefbaar landschap. De sector kent een groot groeipotentieel (totale omzetpotentie van MFL wordt geschat op € 2 miljard en verwacht wordt dat uiteindelijk de helft van de boeren en tuinders een multifunctionele activiteit zal ontwikkelen op het bedrijf) (WUR, 2022, bijlage 3). Uit onderzoek van het NBTC blijkt dat agrotourisme, één van de sub sectoren van MFL, bij bezoekers in opkomst is (bijlage 4). Aanpak van mogelijke knelpunten is daarom wenselijk.

1.2 Voor de provincies is dit een kans om kennis te delen en ontwikkelingen te volgen. Voor het bereiken van gebiedsdoelen is, naast technische innovatie, ook sociale innovatie, zoals MFL en het passend faciliteren daarvan, noodzakelijk. Het Platform MFL draagt met haar activiteiten en netwerk bij aan systeemleren.

1.3 Aansluiten bij het Platform MFL biedt de kans de vinger aan de pols te houden. Aansluiting is ook vanuit relatiebeheer gezien wenselijk. In het Platform zijn verschillende belangrijke betrokkenen voor de multifunctionele landbouw vertegenwoordigd, waaronder het ministerie van LNV, LTO Nederland, het College van Rijksadviseurs, Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG), P10, WUR, Nederlandse Vereniging van Banken (NvB) en de Vereniging van accountants en belastingadviesbureaus (VLB).

1.4 Met het stopzetten van de onderhandelingen in het kader van het Landbouwakkoord, was er geen formele grond meer voor vertegenwoordiging van het IPO bij Platform MFL. De kansen en knelpunten voor multifunctionele landbouw blijven echter onverminderd van kracht. Vandaar ook dat er een vraag ligt voor deelname vanuit het Platform en andere partijen. Dit vraagt om een hernieuwing van de formele opdracht tot aansluiting IPO bij MFL.

Kanttekeningen

1.1 Aansluiting bij het Platform MFL vergt tijdsinvestering.
Provincie Overijssel heeft toegezegd capaciteit beschikbaar te stellen.

1.2 De uitvoeringspraktijk van ruimtelijke ordening aangaande MFL blijft een complex samenspel van regels die op nationaal, provinciaal en lokaal niveau zijn geformuleerd. Bevoegd gezag zijn gemeenten. Provinciale standpuntbepaling is voor haar doorwerking

27 maart 2025

Agendapunt 3a

dan ook afhankelijk van gemeentelijke medewerking. De betrokkenheid van VNG bij Platform MFL biedt echter kansen om afstemming tussen deze overheidslagen te bevorderen en goed en werkbaar beleid voor MFL vorm te geven.

1.3 Het ondersteunen van de groei van de multifunctionele landbouw moet niet gezien worden als een doel op zich, maar één van de middelen om te helpen bij het behalen van de opgaven in het landelijk gebied en gebiedsdoelen. Immers, niet voor elk bedrijf is omschakeling naar multifunctionele landbouw mogelijk of een goede optie.

1.4 Binnen de provincies wordt heel verschillend gedacht over kansen en (on)mogelijkheden betreffende MFL. De huidige mate van ruimtelijke sturing op functiewijziging in het landelijk gebied en MFL in het bijzonder verschilt ook per provincie. Dit kan het komen tot eenduidige provinciale standpunten die ingebracht kunnen worden in het Platform MFL bemoeilijken. Indien inderdaad blijkt dat hier gemeenschappelijke inzet op gewenst wordt, wordt hier apart een opdracht voor opgehaald.

1.5 Het platform MFL houdt zich ook bezig met rode ontwikkelingen op erven. Vanuit dit platform en recent vanuit de Woontop kwam dit aan de orde. Deze ontwikkeling kent namelijk kansen, maar ook risico's. De vraag is ook of dit gezien moet worden als een vorm van multifunctionele landbouw (BAC LG) of meer een vorm van ruimtelijke ontwikkeling (BAC Ruimte & Leefomgeving). Daarom worden hierover in het platform namens de gezamenlijke provincies geen uitspraken gedaan. Indien gewenst (1.3) zal hiervoor eerst een opdracht opgehaald moeten worden.

Input vanuit voorbereidende overleggen

De werkgroep Landbouw onderschrijft de wens van deelname in het platform Multifunctionele landbouw.

Consequenties

Raakvlakken met andere (IPO-)programma's

BAC Ruimte en Leefomgeving; Regionale Economie en Cultuur.

Planning

Bij positieve besluitvorming zal er een herintroductie van IPO namens de gezamenlijke provincies als deelnemend partner in eerstvolgende bijeenkomst Platform MFL plaatsvinden.

Uitvoering en financiering

Formele deelname aan Platform MFL betekent dat het thema MFL formeel wordt belegd onder de Werkgroep Landbouw. Provincie Overijssel stelt ambtelijke capaciteit beschikbaar voor deelname, namens IPO, aan Platform MFL en rol als verbindingsofficier naar IPO. IPO ondersteunt door zorg te dragen voor terugkoppeling in de Werkgroep Landbouw en zo nodig agendering in de AAC en BAC Landelijk Gebied. En zonodig ook agendering en afstemming met andere groepen binnen Landelijk Gebied zoals Strategiegroep en Ruimte & Leefomgeving. Andere provincies dragen bij door inzet op relevante onderwerpen (in overleg).

Communicatie / lobby

N.v.t.

Vergaderjaar 2022–2023

36 200 XIV

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (XIV) en het Diergezondheidsfonds (F) voor het jaar 2023

Nr. 79

MOTIE VAN HET LID BISSCHOP C.S.

Voorgesteld 7 december 2022

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat agrarische ondernemers met een neventak regelmatig tegen knelpunten aanlopen met betrekking tot ruimtelijke ordening, regeldruk, zorgwetgeving en financieringsproblemen in verband met onvoldoende vergelijkingscijfers;

van mening dat multifunctionele landbouw bijdraagt aan het verdienmodel voor de landbouw en de vitaliteit van het landelijk gebied en dat aanpak van genoemde knelpunten daarom wenselijk is, mede in het kader van de gebiedsprocessen en de invoering van de Omgevingswet;

overwegende dat zorgboerderijen in de knel komen door regelgeving op basis van onder meer de Wet toetreding zorgaanbieders en de voorgenomen Wet integrale bedrijfsvoering zorg- en jeugdzorgaanbieders;

verzoekt de regering bij het Interprovinciaal Overleg aan te dringen op deelname aan het Platform Multifunctionele Landbouw en de gesprekstafel over multifunctionele landbouw in het kader van het landbouwakkoord vanwege zijn rol in de gebiedsprocessen en de ruimtelijke ordening;

verzoekt de regering ervoor te zorgen dat het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport gaat deelnemen aan het Platform Multifunctionele Landbouw en de gesprekstafel over multifunctionele landbouw in het kader van het landbouwakkoord vanwege de gewenste aanpak van knelpunten voor zorgboerderijen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Bisschop
Van Campen
Boswijk
Grinwis

Pagina's zijn geweigerd

350 - 358

buiten verzoek

27 maart 2025

Agendapunt 3c

Bestemd voor	BAC Landelijk Gebied
Datum vergadering	27 maart 2025
Type notitie	☐ Ter bespreking ☒ Hamerstuk ☐ Mededeling ☐ Ter informatie
Portefeuillehouders Strategie	Mariette van der Leeuwen, 5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e en 5.1.2e
Opsteller	5.1.2e (IPO)
Contact via	5.1.2e @ipo.nl; 5.1.2e
Afgestemd met	☒ Programma-/unitmanager of -directeur ☒ Werkgroep, stuurgroep of anderszins strategie ☒ AAC-portefeuillehouders (20-2-2025) ☒ BAC-portefeuillehouders (10-3-2025)
Onderwerp	Herijking van de propositie van het Landelijk Gebied
Bijlagen	1. Herijkte propositie Landelijk Gebied 2. 'Praatplaat' bij de herijkte propositie

Kern van het onderwerp

In het overleg van de BAC Landelijk Gebied van 17 oktober 2024 is besloten de bestaande propositie landelijk gebied door te ontwikkelen tot een aanbod voor samenwerking met het nieuwe kabinet. In dit BAC-overleg ligt een hiertoe herijkte tekst van de propositie voor en een nieuwe bijgestelde Infographic. De propositie wordt onder meer gebruikt als basis voor het aanbod aan de Ministeriële Commissie Economie en Natuurherstel.

Gevraagde besluiten

De AAC Landelijk Gebied wordt verzocht in te stemmen met:

1. De infographic 'Doelenboom' vast te stellen als bestuurlijke praatplaat;
2. De herijkte propositie Landelijk Gebied vast te stellen als basistekst.
3. De herijkte propositie als bouwsteen te gebruiken voor de inzet die we als provincies aanbieden aan de Ministeriële Commissie Economie & Natuurherstel.

Advies AAC Landelijk Gebied

Conform.

Notitie

Aanleiding

Op 17 oktober 2024 stemde de BAC Landelijk Gebied in met het voorstel om de bestaande propositie Landelijk Gebied verder te ontwikkelen en aan te passen aan de actuele situatie. Op 18 december 2024 is hiervoor ook een verdiepingssessie met de BAC gehouden, waarin is ingegaan op een vijftal dilemma's.

27 maart 2025

Agendapunt 3c

Verder stemde de BAC in met het doel om meer inzicht te verschaffen hoe verschillende onderdelen in de aanpak van het landelijk gebied samenhangen. Daarbij moest ook goed aangegeven worden wat de rollen en belangen van de provincies zijn.

Dat heeft geresulteerd in een hernieuwde, geactualiseerde tekst van de propositie Landelijk Gebied. Deze tekst hangt nauw samen met een ontwikkelde 'praatplaat'. Dit is een infographic die bedoeld is om de gevraagde inzicht te verschaffen in de aanpak van het landelijk gebied.

De herijkte tekst van de propositie is gestructureerd aan de hand van deze infographic. De tekst van de propositie is gebaseerd op de vorige is geactualiseerd aan de hand

Argumentatie bij gevraagde besluiten

1) De infographic geeft overzicht in de totale aanpak van het landelijk gebied en de samenhang tussen doelen en inspanningen.

Een van de redenen om de propositie te herijken was om meer de nadruk te leggen op het bieden van overzicht, inzicht en samenhang tussen de onderdelen van de aanpak van het landelijk gebied. Niet in het 'toevoegen' van meer inhoud, de inhoudelijke bouwstenen zijn er al in verschillende documenten. De bijgevoegde infographic (of 'praatplaat') moet in de behoefte van overzicht, inzicht en samenhang voorzien.

2) De propositie is herijkt aan de hand van de actuele situatie

Ten tijde van de oude propositie was er nog sprake van het NPLG. Daarnaast heeft het kabinet op enkele onderdelen contouren uitgewerkt van de aanpak landelijk gebied, waar de provincies ook weer inzet op bepaald hebben. Al deze zaken zijn verwerkt in de voorliggende nieuwe, herijkte propositie landelijk gebied.

3) De propositie geeft alle inspanningen (maatregelen) weer die een grote bijdrage kunnen leveren aan de opdracht van de Ministeriële Commissie Economie & Natuurherstel.

Dit geldt vooral voor het spoor 2 dat een programma van maatregelen moet opleveren. Na afronding van de werkzaamheden van de Kopgroep en de MCE&N kan deze propositie geactualiseerd worden.

Input vanuit voorbereidende overleggen

Aan de hand van deze opdracht zijn er verschillende gesprekken gevoerd met de strategiegroep Landelijk Gebied, de lobbyisten uit de provincies, de AAC en de portefeuillehouders strategie van zowel de AAC als de BAC.

Propositie Landelijk Gebied

“Natuurherstel in combinatie met een geborgde emissiedaling is de sleutel om problemen bij vergunningverlening weer vlot te trekken.”

I. Opgave

Een leefbaar platteland is een platteland waarin natuur en landbouw evenwichtig samengaan. Dat is de stip op de horizon waar wij naartoe willen werken.

Er zijn verschillende problemen in het landelijk gebied die de leefbaarheid onder druk zetten. Bovendien hangen die problemen allemaal met elkaar samen. Dat begint ermee dat natuur op verschillende plekken onder druk staat en achteruit gaat. Dit leidt vervolgens tot beperkingen bij vergunningverlening, waardoor de aanleg van wegen, bouw van woningen en energie-infrastructuur stagneert. Boeren hebben onvoldoende duidelijkheid om plannen te maken of uit te voeren voor de toekomst van hun bedrijf. PAS-melders hebben nog steeds geen zicht op een oplossing. Daarnaast staat de waterkwaliteit en beschikbaarheid van zoet water onder druk en hebben we ook te maken met wateroverlast. Daarnaast zien we ook nog grote uitdagingen om te voldoen aan de klimaatopgaven.

Wij willen aan de slag met deze samenhangende opgaven, want de oplossing komt niet vanzelf en niets doen trekt ons alleen maar verder in het juridische moeras. De recente uitspraak van de Raad van State over intern salderen heeft deze problematiek versterkt. De opgaven voor natuur, water, klimaat, landbouw, de energietransitie en de woningopgave doen namelijk allemaal een beroep op schaarse ruimte. Daarom is ook een integrale ruimtelijke aanpak nodig die we interbestuurlijk moeten oppakken.

Doelen

Wettelijke (internationale) natuurdoelen zijn voor ons het uitgangspunt, waarbij we een realistische, betaalbare en haalbare aanpak nastreven om problemen aan te pakken.

Daarbij gaat het om:

1. emissies stikstof en broeikasgassen verminderen
2. de kwaliteit van de natuur verbeteren
3. én de waterkwaliteit en -kwantiteit verbeteren
4. de ruimtelijke functies op orde brengen én
5. economische ontwikkeling mogelijk maken.

Dit zijn voor ons de vijf doelen die centraal staan in onze beoogde aanpak.

II. Onze rollen in het landelijk gebied

Wij hebben als provincies verschillende rollen om een leefbaar landelijk gebied dichterbij te brengen. We hebben medeoverheden en maatschappelijke partijen nodig om die rollen goed uit te kunnen voeren. Voor de aanpak van het landelijk gebied onderscheiden we drie provinciale rollen:

a) Bevoegd gezag voor Natura 2000 en flora- en fauna

De provincie is het bevoegd gezag voor het verlenen van een natuurvergunning, toezicht en handhaving op een aanvraag voor activiteiten die effect hebben op beschermde

soorten en/of gebieden, voor populatiebeheer en bestrijding van schade door dieren en voor het beheersen van invasieve exoten.

b) *Wettelijke verantwoordelijkheden op het gebied van natuur en regionale economie*

Provincies hebben vanuit de wet verantwoordelijkheden voor het behoud en herstel van soorten en habitattypen en het treffen van maatregelen om natuurdoelstellingen te bereiken, waaronder Natura 2000, het Natuurnetwerk Nederland en de Bossenstrategie. Tevens is het stimuleren van de regionale economie, waarvan de landbouwsector een onderdeel is, gedecentraliseerd naar de provincies

c) *Gebiedsregisseur voor de ruimtelijke ordening*

De provincies hebben een wettelijke verantwoordelijkheid om de ruimte te ordenen in haar grondgebied. In de provinciale gebieden komen natuurherstel, verbetering van waterkwaliteit, waterkwantiteit, klimaatadaptatie, omgevingskwaliteit en andere ruimtelijke opgaven samen.

III. Rollen voor het Rijk

Om onze provinciale rollen goed uit te kunnen voeren zien we de volgende rollen voor het Rijk:

- *Wettelijke systeemverantwoordelijkheid voor Natura 2000*

Het Rijk is systeemverantwoordelijk voor de Natura 2000 aanpak en het behalen van de wettelijke doelen. Wij verwachten dat het Rijk een stevig pakket aan generieke beleidsmaatregelen neemt om geborgde emissiedaling van stikstof en broeikasgas te bereiken. Deze geborgde daling is nodig om invulling te kunnen geven aan de additionaliteitseis voor de natuur. Daarmee moet perspectief geboden worden voor het vinden van een oplossing naar aanleiding van de uitspraak van de Raad van State over salderen en voor de PAS melders.

- *Een kaderstellende rol*

Naast haar wettelijke systeemverantwoordelijkheid verwachten wij dat het Rijk kaders vaststelt voor gebiedsgericht beleid, innovatie, doelsturing en ruimtelijke ordening (voor zover het over nationale belangen gaat).

IV. Rol medeoverheden waterschappen en gemeenten

Zowel de waterschappen als de gemeenten spelen een belangrijke rol in de aanpak van het landelijk gebied. De waterschappen hebben wettelijke verantwoordelijkheden in het waterdomein (waterkwaliteit, waterkwantiteit en waterveiligheid). De gemeenten zijn onder andere bevoegd gezag in het ruimtelijk domein (de omgevingsplanwetgever).

V. Wat gaan we doen? (Inspanningen)

Agrarisch Natuurbeheer (ANB)

Het huidige Agrarisch Natuur- en Landschapsbeheer (ANLb) is voor provincies een belangrijk instrument bij het invullen van bestaande wettelijke verantwoordelijkheden

op het gebied van natuur en landschap. De middelen die in het hoofdlijnenakkoord zijn gereserveerd voor landbouw, agrarisch natuurbeheer en diensten waarmee onze agrariërs bijdragen aan maatschappelijke opgaven kunnen een belangrijke bijdrage gaan leveren aan het realiseren van de doelstellingen op natuur, water en klimaat.

Wij vinden dat het werken aan Agrarisch Natuurbeheer voldoende moet opleveren, ook voor de boeren, daarom moeten de middelen voor Agrarisch Natuurbeheer:

- bijdragen aan een integraal doelbereik op natuur, water en klimaat. Maar de focus ligt op de opgaven voor natuur;
- bij voorkeur ingezet worden op gebieden met de grootste opgaven;
- voor een deel gereserveerd worden voor investeringsmaatregelen zoals overgangsbeheer en herwaardering van grond, want beheer en investeren gaat hand in hand;
- ingezet worden voor langjarige zekerheid voor boeren, agrarische collectieven en overheden.

Gebiedsgerichte aanpak

Om te voldoen aan de provinciale wettelijke verantwoordelijkheden maar ook de rol in het regisseren van de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de provinciegrenzen blijft de integrale aanpak van opgaven in het landelijk gebied wat ons betreft vanzelfsprekend. Daarbij zetten we als provincies ons ervoor in om de aanpak Ruimte voor Landbouw en Natuur te laten aansluiten.

Want de opgaven voor natuur, water, klimaat, landbouw, de energietransitie en de woningopgave doen allemaal een beroep op de schaarse ruimte. Inwoners willen een leefbaar landelijk gebied, de natuur vereist investeringen in behoud en herstel en ondernemers hebben behoefte aan duidelijkheid voor de lange termijn. Een integrale, gebiedsgerichte aanpak is daarbij van groot belang. Het terugvallen op een sectorale aanpak heeft te grote risico's op versnippering en afwenteling en biedt onvoldoende koers en perspectief voor inwoners en ondernemers en is daarom slecht voor het de toekomst van het landelijk gebied. Juist op het lokale niveau van een gebied zijn opgaven integraal voelbaar en vinden stakeholders elkaar omdat het gebied hen op een directe manier verbindt.

De doelen en beschikbare financiële middelen bepalen in samenhang welk instrumentarium nodig is. Op basis daarvan zullen wij ook moeten bepalen in welke mate kan worden vastgehouden aan de huidige gebiedsgerichte aanpak en of wij ander beschikbaar instrumentarium moeten inzetten dan voorheen was voorzien.

De provincies zetten daarom in op:

- Voortzetten van de koers die we met de provinciale gebiedsprogramma's zijn ingeslagen. Wij brengen samen met waterschappen en gebiedspartners verder in beeld wat nodig is voor herstel van het hydrologisch systeem en het in balans brengen van (land)gebruik met het natuurlijk water- en bodemsysteem (water en bodem sturend).
- Regie voeren: we brengen gebiedspartijen samen en zoeken samen met hen naar oplossingen om verschillen te overbruggen. Tevens willen we landelijk

kennis delen over gebiedsprocessen om niet telkens opnieuw het wiel uit te vinden.

- In de directe omgeving van Natura 2000 gebieden, in veenweidegebieden en in beekdalen nemen we gerichte, gebiedsmaatregelen voor water en natuur. Dit leidt ook tot vermindering van emissies. We zetten daarvoor ons beschikbaar instrumentarium in. Dit doen we in samenhang met de maatregelen die het Rijk generiek neemt.

Natuurherstel

De provinciale rol als bevoegd gezag voor de natuurwetgeving staat al jaren onder druk. Natuurherstel in combinatie met een geborgde emissiedaling is de sleutel om problemen bij vergunningverlening weer vlot te trekken. We benadrukken dat natuurherstel van meer factoren afhankelijk is dan alleen stikstof. Met name water is hierbij een bepalende factor. En we pleiten ervoor 'natuur' juist meer als oplossing te zien voor andere maatschappelijke opgaven, zoals het vasthouden van water en verkoeling van steden.

We dragen vanuit onze (wettelijke) rol bij aan de realisatie van de natuurdoelen: We voeren de afspraken uit het Natuurpact en programma Natuur onverkort uit.

- We houden vast aan wettelijke (internationale) doelen bij onze aanpakken van het landelijke gebied, waarbij we een realistische, betaalbare en haalbare aanpak nastreven.
- We geven prioriteit aan gebieden waar de urgentie het hoogste is. Als de opgave onverhoopt niet haalbaar blijkt gaan we tijdig het gesprek aan met Rijk en partners om samen te zoeken naar handelingsopties.
- We zetten gericht in op herstel van kwetsbare natuur in Natura 2000 gebieden en streven naar een robuuste en tegelijkertijd flexibele aanpak.
- Samen met gebiedspartners verbinden we andere opgaven met natuur, zoals we beschreven in de Agenda Natuurinclusief.

Het Rijk stelt, in haar rol als wettelijke systeemverantwoordelijke voor Natura 2000, de kaders vast voor het natuurbeleid. Hierbij vragen we aandacht voor het volgende:

- Richt het beleid voor Natura 2000 meer op robuust systeemherstel en goede condities, in plaats van een te starre benadering gericht op bepaalde soorten of habitats. Laat ook zien waar het goed gaat in natuurgebieden en breng samen met ons duidelijk in beeld waar natuurherstel afhankelijk is van andere factoren dan stikstof.
- Erken in het Rijksbeleid het belang van de maatschappelijke betekenis van natuur en kies voor een bredere benadering. Natuur moet meer als oplossing worden gezien van problemen dan als het probleem zelf. Blijf inzetten op natuurinclusief denken en werken (waaronder natuurinclusief bouwen) via de uitvoering van de Agenda Natuurinclusief, en neem als Rijk ook de verantwoordelijkheid voor de instrumentering hiervan. Door een integrale benadering vooraf creëer je een win win en voorkom je problemen achteraf (denk aan vleermuizen en isolatie).

- Ga samen met ons en de Terrein beherende organisaties krachtig door met de publieksgerichte vliegwielen communicatie 'Sterker met Natuur', waarbij het hoe en waarom van natuurherstel voor het voetlicht wordt gebracht.
- Actualiseer de afspraken in het Natuurpact. De afspraken in het Natuurpact staan, maar zijn deels ingehaald door de ontwikkelingen. Er zijn in ieder geval nieuwe afspraken nodig voor structurele financiering van het natuurbeheer, mede met het oog op gestegen kosten door inflatie. Daarom willen we aanvullende afspraken maken over natuur en ontstane financiële tekorten bij uitvoering van het Natuurpact. Dit betreft ook afspraken over doorontwikkeling en financiering van de monitoring, die nodig is om een actueel zicht te hebben op de kwaliteit van onze natuur.
- Werk samen met provincies en partners om ruimte te bieden aan het voorkomen van faunaschade en de bestrijding van exoten. Zo moet er snel een aanpak komen voor de rivierkreeft door de waterschappen, omdat de situatie anders onbeheersbaar wordt en de realisatie van de natuur en KRW-doelstellingen buiten ons bereik komt.

Ruimtelijk beleid

De provincies hebben een wettelijke verantwoordelijkheid om de ruimte te ordenen in haar grondgebied. Zij brengen gebiedspartijen samen en zoeken met hen naar oplossingen om verschillen te overbruggen. In het provinciale landelijk gebied komen natuurherstel, verbetering van waterkwaliteit en andere ruimtelijke opgaven samen. Provincies zijn de aangewezen overheid om regie te voeren op een samenhangende aanpak en slim ruimtegebruik.

We zetten daarom in op:

- Het maken van de ruimtelijke afwegingskaders en keuzes die nodig zijn voor het behalen van de doelen voor water, natuur, klimaat en landbouw vanuit onze kerntaken. Deze ruimtelijke keuzes willen we ook verankeren in het beschikbare ruimtelijke instrumentarium zoals onder andere de omgevingsverordening en grondbeleid.
- In omgevingsvisie/omgevingsplan vastleggen welk (agrarisch) gebruik aan bepaalde gronden verbonden is. Daarmee zorgen we voor een dempende werking op grondspeculatie en grondprijsstijgingen die maakt dat grondprijzen niet meer in relatie staan tot het gewenste gebruik.
- Het inzetten van onze beschikbare instrumenten. We zijn uitvoeringsgericht. Wij stimuleren koplopers en ondersteunen goede initiatieven via subsidies. Wij voeren natuurmaatregelen uit met gebiedspartners.

We vragen van het Rijk om:

- Provincies in staat te stellen om regie te voeren op aankoop van grond in gebiedsprocessen. Dit vraagt goede afstemming tussen de nationaal grondbeleid en provinciaal grondbeleid.

Aanpak PAS Melders en Interimmers

Er is nog steeds geen houdbare oplossing voor PAS melders (en interimmers). Het Rijk heeft hier een wettelijke verantwoordelijkheid om een houdbare oplossing te vinden. De

provincies kunnen vanuit hun rol als gebiedsregisseur daarbij ondersteunen. De uitspraak van de Raad van State in december 2024 over het intern salderen, en de uitspraak Greenpeace, laat zien dat de noodzaak tot een geborgde daling van emissies en natuurherstel voor de oplossing essentieel is.

De provincies vragen het Rijk daarom te zorgen voor:

- Een steviger generiek beleid om emissies van stikstof en broeikasgas te verminderen. Dit moet de noodzaak tot handhaving door provincies voorkomen en voorzien in oplossingen voor PAS melders.
- Snelle invoering van een rekenkundige ondergrens. Een rekenkundige ondergrens maakt vergunningverlening beter uitvoerbaar en kan bijdragen aan legalisatie van PAS-melders en interimmers.
- Dat het eerlijke verhaal naar de PAS-melder en interimmer gecommuniceerd wordt. Wees helder over de tijd die nodig is tot een oplossing te komen en werk aan een juridisch houdbaar maatregelenpakket waarmee de PAS-melders perspectief wordt geboden. Het Rijk is en blijft verantwoordelijk voor de rechtszekerheid van PAS melders en interimmers.

Doelsturing

Doelsturing heeft onze voorkeur boven middelsturing, omdat dit ruimte biedt aan vakmanschap van ondernemers. Doelsturing kan een belangrijke bijdrage leveren aan geborgde emissiedaling voor stikstof en broeikasgassen. Deze geborgde emissiedaling is nodig om de wettelijke doelen te behalen én om aan te tonen dat we een geborgde onderbouwing hebben voor de additionaliteitseis. Als doelsturing hierop gestoeld wordt is dit een enorme ondersteuning voor alle provinciale rollen. Het helpt de provincie in haar wettelijke taken op het gebied van natuur en in haar rol als bevoegd gezag voor Natura 2000 en de Flora- en fauna wet. Daarnaast stelt het de provincies in staat om als gebiedsregisseur te sturen op de beoogde doelen in een bepaald gebied.

Vanuit de bovengenoemde rollen dragen we bij aan doelsturing. Hierbij zetten we in op:

- De snelle ontwikkeling van een systeem van doelsturing met heldere normen en kritische prestatie indicatoren (KPI's). Daartoe brengen we graag onze ervaringen met verschillende pilots en onze expertise als vergunningverlener en handhaver in.
- Gebruik maken van een aanbod van de zandprovincies op het gebied van doorbraakinnovaties en pilots rondom metingen.
- Ondersteunen van het vakmanschap van ondernemers door verschillende provinciale regelingen.

Van het Rijk vragen we ervoor te zorgen dat:

- Vermindering van emissies integraal wordt aangepakt (samenhangende generieke maatregelen voor broeikasgas en stikstof). Pas de wettelijke omgevingswaarden aan. Richt de aanpak op emissievermindering in plaats van te sturen op een percentage natuurareaal onder de kritische depositiewaarde. Emissievermindering is beter stuurbaar en door te vertalen naar doelen op gebieds- en bedrijfsniveau.

- Voer zo snel mogelijk een systeem van doelsturing in, met generieke normen (met de optie voor differentiatie op gebiedsniveau) en duidelijkheid voor lange termijn (2050). Stel bijvoorbeeld normen voor emissies op bedrijfs- of gebiedsniveau, waarbij het ondernemers vrij staat te bepalen hoe zij de doelen halen.
- Werk een landelijk systeem uit met kritische prestatie indicatoren. Benut daarbij de ervaringen die al in gebieden zijn opgedaan met vergelijkbare systemen. Koppel hier ook de ontwikkeling van verdienmodellen aan, bijvoorbeeld door beloning vanuit markt en overheid en het bevorderen van een eerlijke prijs.
- Maak je er hard voor dat de Europese kaders voor het gemeenschappelijk landbouwbeleid ruimte laat voor doelsturing.

Watermaatregelen

Het is noodzakelijk om de water-, natuur- en luchtkwaliteit te verbeteren en het water- en bodemsysteem toekomstbestendig te maken. Dit vraagt samenwerking van álle betrokken overheden. Zowel de provincies als de waterschappen en het Rijk hebben hun verantwoordelijkheid in het waterdomein. Samenwerking vraagt een bestuursstijl gebaseerd op openheid, helderheid, bestuurskracht en moed.

Streef naar duidelijkheid voor boeren. Wij zien dat niet alle watermaatregelen financieel gedekt zijn en hierin nog onduidelijkheid bestaat voor de toekomst. Water is echter bepalend voor een succesvolle, gebiedsgerichte aanpak van het landelijk gebied. We willen zoeken naar een oplossing voor financiering van watermaatregelen met ministeries, provincies en waterschappen, door bijvoorbeeld een meer flexibele, gebiedsgerichte inzet van beschikbare en toekomstige middelen.

Landbouwmaatregelen

De provincies willen vanuit hun rol als gebiedsregisseur en hun rol in de regionale economie een bijdrage leveren aan het perspectief voor de landbouw voor de agrarische ondernemers. Hierbij zetten we als provincies in op:

- We gaan onderzoeken of en hoe we strategische landbouwgronden planologisch kunnen beschermen om ze te behouden voor de landbouw (eventueel aanvullend aan een eventueel afwegingskader zoals dat opgenomen was in het voorontwerp van de nota Ruimte). Dit kan per provincie verschillen.
- Daarnaast willen we in de ruimtelijke ordening alternatieve verdienmodellen (energie, recreatie, etc.) mogelijk maken, daar waar nodig. We gaan ruimte creëren voor pilots, proefboerderijen en andere experimenten.
We gaan de Wet inrichting Landelijk Gebied (WILG) inzetten waar dat nodig is om in gebiedsprocessen te kunnen sturen op welke gronden bij welke ondernemer terecht komen. Daarvoor is het wel nodig dat provincies gronden (en gebouwen) kunnen verwerven en dat het Rijk daarvoor (een) werkende regeling(en) en financiële middelen beschikbaar stelt.
- We stimuleren koplopers en ondersteunen goede initiatieven via subsidies, waaronder provinciale GLB-interventies.

Het Rijk is verantwoordelijk voor het perspectief voor de landbouw via een nationale visie voor de landbouw- en voedselketen. Daarbij vragen de provincies dat het Rijk ervoor zorgt dat:

- De integraliteit van de opgaven en maatregelen voor de agrarische ondernemers in het landelijk gebied in beeld blijft én de daaraan gerelateerde effecten op de lange termijn;
- De impact van landbouwmaatregelen (o.a. mestpakket, bronmaatregelen, bedrijfsspecifieke instrumenten) op de provinciale aanpakken in het landelijk gebied worden meegenomen;
- De uitwerking van generieke maatregelen in samenwerking met de decentrale overheden en direct betrokken partijen worden uitgewerkt in een zorgvuldig proces;
- Wet- en regelgeving die duurzaam ondernemerschap in de weg staat wordt aangepast zoals de pachtwet, belemmerende staatssteungrenzen, de landbouwvrijstelling of de fiscale regelgeving rond bedrijfsbeëindiging;
- Landelijke bindende afspraken worden gemaakt met de ketenpartijen rond het verdienvermogen van de boer, beloning van de boer, langjarige contracten met de afnemers, betaalbare financiering, ontwikkelen en leveren van de juiste producten en technieken, inzet van het innovatiefonds, regelingen voor krimp in de keten.

Innovatie

Innovatie is een belangrijke sleutel om doelen voor het landelijk gebied dichterbij te brengen. Daarom willen we als provincies graag een bijdrage leveren om bewezen innovatieve technieken en bedrijfsmatige innovatie zo snel mogelijk toepasbaar en houdbaar te laten zijn. We steunen de instelling van het “Regieorgaan versnellen innovatie duurzame veehouderij” en vinden het van belang dat langs deze weg innovaties voor technologie en managementmaatregelen worden gestimuleerd. En we zetten in op bedrijfs-, keten-, product- en systeeminnovaties, onder andere door inzet op aanpassingen van het nieuwe gemeenschappelijk landbouwbeleid.

We stimuleren natuur-inclusieve en duurzame land- en tuinbouw (kringlooplandbouw). Bijvoorbeeld door innovaties die verliezen en emissies minimaliseren of circulair grondstoffengebruik bevorderen.

Naast innovaties op bedrijfsniveau willen provincies ook graag bijdragen om nieuwe innovatieve vormen van landgebruik of meervoudig ruimtegebruik mogelijk te maken (die weer kunnen bijdragen aan het verdienmodel voor de landbouw van de toekomst).

VI. Randvoorwaarden

Om als provincies onze rollen te kunnen vervullen ten aanzien van de genoemde inspanningen moeten enkele randvoorwaarden worden ingevuld. Hieronder noemen we de belangrijkste.

Financiering

Het langjarig beschikbaar stellen van middelen (financieel en juridisch) en flexibiliteit in de inzet van de middelen om integrale oplossingen in gebieden te ondersteunen en mogelijk te maken.

Leefbaarheid

Onze aanpak heeft (meer) ruimte nodig om de behoeften en opgaven van een gebied, de sociaaleconomische situatie en leefbaarheid volwaardig mee te wegen als belangrijke rode draden en leidende principes. Maak gebiedsarrangementen mogelijk, waarbij verschillende middelen en instrumenten op de brede gebiedsopgaven worden ingezet. Kijk als Rijk niet te eenzijdig, maar leg binnen de wettelijke kaders bijvoorbeeld ook de koppeling met de regionale economie, de opgave voor woningbouw en de energietransitie. We zijn ervan overtuigd dat dit tot win-win situaties leidt en het proces versnelt.

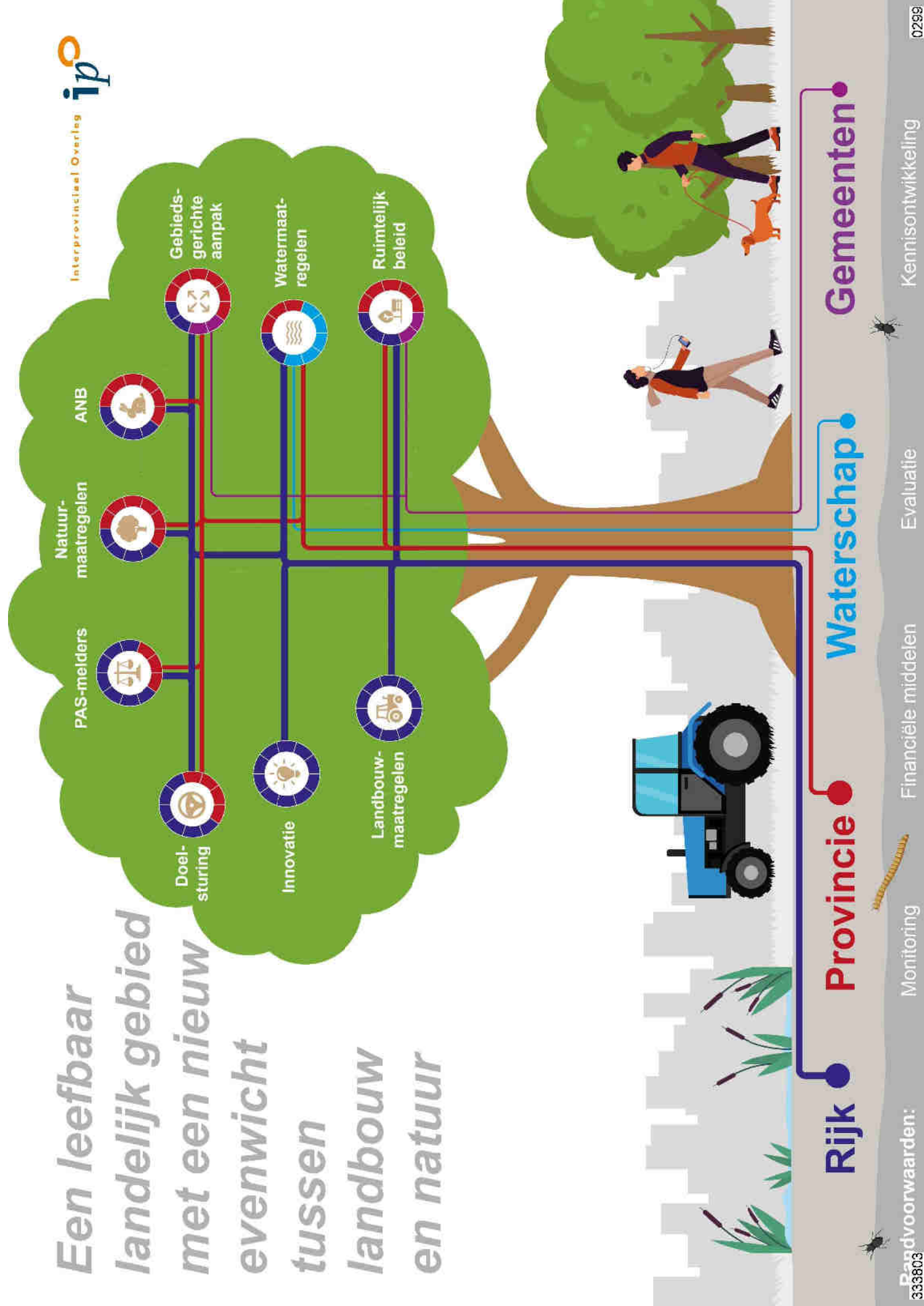
Monitoring

Monitoring en evaluatie maakt het mogelijk om voortdurend bij te sturen van het beleid en de daaraan gekoppelde inspanningen. Dit om ervoor te zorgen dat het beleid en de maatregelen bijdragen aan doelbereik. We maken graag afspraken over de benodigde inzet op monitoring. Het hoofdlijnenakkoord benoemt de noodzaak om beleid te richten op de gemeten staat van instandhouding van natuur. Dit vraagt volgens ons een intensivering van monitoring (gericht op systeemniveau). Een verbeterprogramma hiervoor ligt klaar, maar daarbij is niet voorzien in financiële middelen. We maken graag afspraken met het nieuwe kabinet over de financiering van dit programma.

Kennis

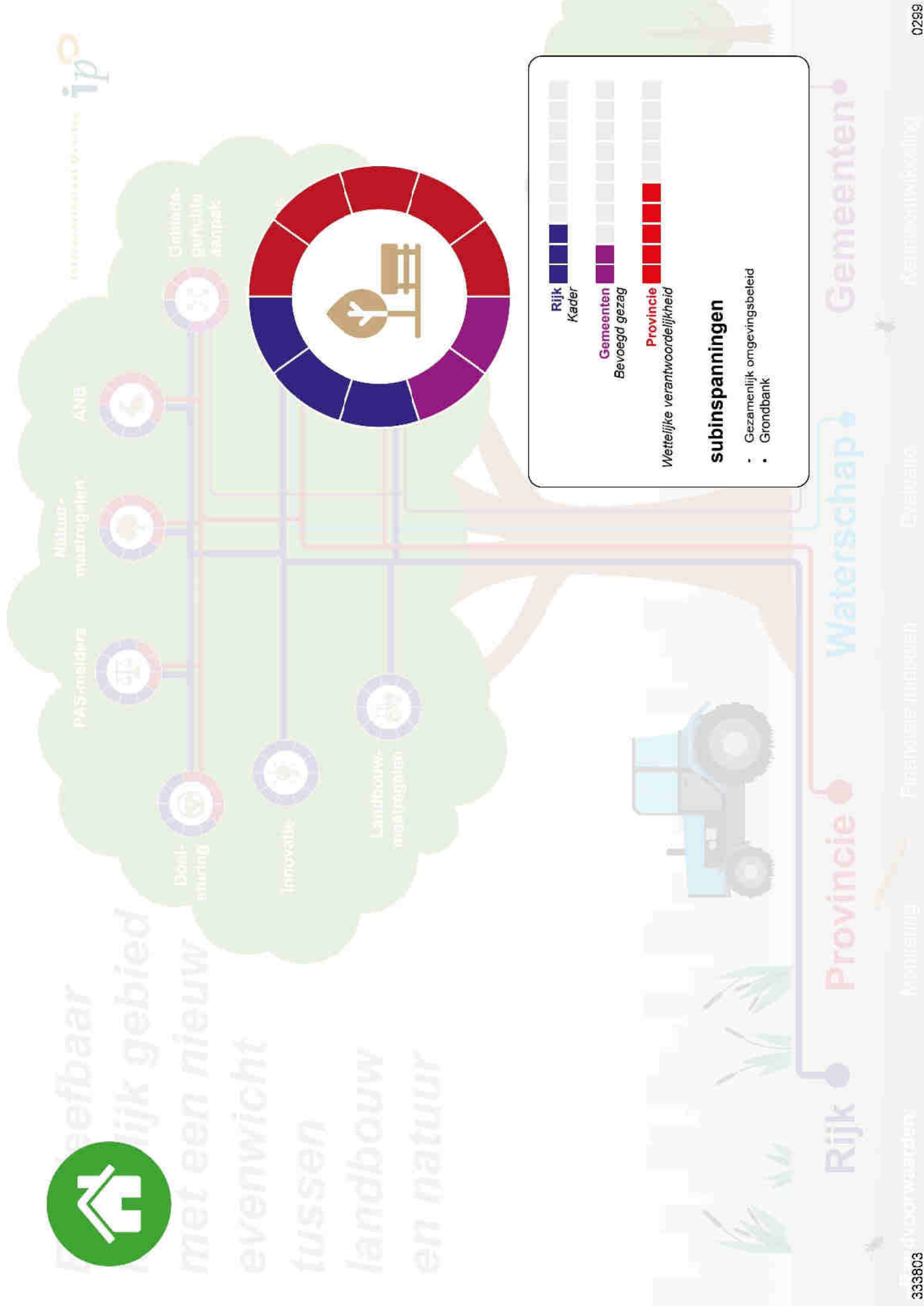
Tevens draagt een meer integrale en gezamenlijke kennisbasis bij aan de haalbaarheid en uitvoerbaarheid van het beleid. Dit kan worden vormgegeven door bijvoorbeeld een gezamenlijke kennisagenda landelijk gebied en onderzoeksprogrammering.

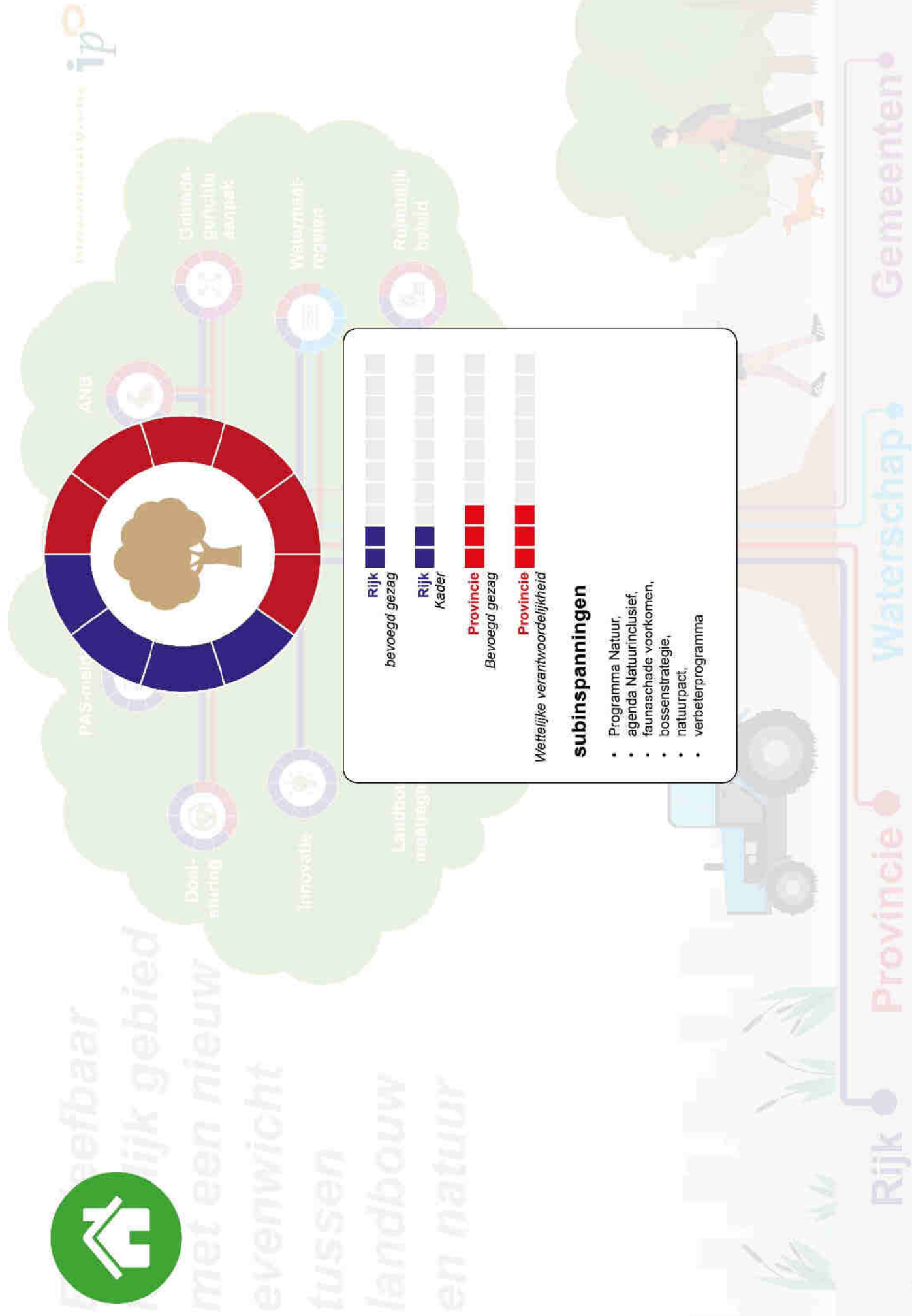
Een leefbaar landelijk gebied met een nieuw evenwicht tussen landbouw en natuur

Leefbaar rijks gebied met een nieuw evenwicht tussen landbouw en natuur

27 maart 2025

Agendapunt 5a

Bestemd voor	BAC Landelijk Gebied
Datum vergadering	27 maart 2025
Type notitie	☐ Ter bespreking ☐ Hamerstuk ☐ Mededeling ☒ Ter informatie
Portefeuillehouders IV	Frank Rijkaart, 5.1.2a
Opsteller	5.1.2a (BIJ12)
Contact via	5.1.2a@bij12.nl; 5.1.2a
Afgestemd met	☒ Programmamanager 5.1.2e ☒ Werkgroep Monitoring en Data ☒ AAC-portefeuillehouders (12-2-2025) ☒ BAC-portefeuillehouders (3-2-2025)
Onderwerp	Kennisagenda Stikstof (NKS)
Bijlage	1. Thema's en kennisvragen Kennisagenda Stikstof

Kern van het onderwerp

De kwartiermaker 'provinciaal coördinator Nationaal Kennisprogramma Stikstof' is in februari '24 aangetrokken met als doel provinciale betrokkenheid bij het Nationaal Kennisprogramma Stikstof (NKS) en de Kennisagenda Stikstof te borgen. Via deze notitie wordt de provinciale kennisbehoefte op het gebied van stikstof ter informatie met de BAC Landelijk Gebied gedeeld. Hierbij is onderscheidt gemaakt tussen informatiebehoefte op korte termijn, waarvoor het NKS minder geschikt is, en informatiebehoefte op de middellange termijn. Periodiek zult u op de hoogte worden gehouden van de reeds lopende en van de aanvullend op basis van uw besluitvorming mee te nemen onderzoeken uit het NKS, alsook van de vorderingen van de Kennisagenda Stikstof.

Gevraagd besluit

De BAC Landelijk Gebied wordt verzocht:

1. Kennis te nemen van de beschreven thema's, kennisvragen en prioritering van de provinciale stikstofkennisbehoefte.

Advies AAC Landelijk Gebied

- 1) Conform het voorstel heeft de AAC LG ingestemd met de beschreven thema's, kennisvragen en voorgestelde prioritering van de provinciale stikstofkennisbehoefte.
- 2) Conform het voorstel heeft de AAC LG ingestemd met het ter informatie delen van de beslisnotitie 'Kennisagenda Stikstof (NKS)' met de BAC LG.

Notitie

Kennisbehoefte Stikstof

Het Nationaal Kennisprogramma Stikstof (NKS) van LVVN heeft als doel om een transparante en wetenschappelijke onderbouwing te bieden voor het stikstofbeleid in Nederland. In de basis richt het NKS zich hiervoor op het meten en berekenen van

27 maart 2025

Agendapunt 5a

stikstofconcentraties in de lucht en de depositie die hieruit ontstaat. NKS-onderzoeken, bijvoorbeeld naar ammoniak van zee en het verkleinen van onzekerheden in de modellen door het gebruik van satellietmetingen en ensemblemodellering, hebben in principe een lange doorlooptijd. Het NKS-team coördineert ook de Kennisagenda Stikstof; dit nieuwe instrument functioneert als een backlog. Stikstof gerelateerde kennisvragen worden gecentraliseerd en vervolgens uitgezet in relevante programma's/projecten (zoals het NKS), zodat gerichte en indien nodig versnelde kennisontwikkeling kan plaatsvinden.

De provinciale stikstofkennisbehoefte, die ingebracht gaat worden in de Kennisagenda Stikstof, is geïnventariseerd. Dit is geordend aan de hand van vijf thema's, namelijk 'Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving', 'Meet- en modelinstrumentarium', 'Natuur', 'Doelsturing' en 'Innovatie'. Via deze notitie wordt de kennisbehoefte, en prioritering daarvan, ter informatie gedeeld met de BAC Landelijk Gebied.

In de bijlage 'thema's en kennisvragen Kennisagenda Stikstof' zijn de thema's en kennisvragen uiteengezet. Hierbij verdient opmerking dat in afstemming met de bestuurlijke portefeuillehouders IV hierbij de navolgende afwegingen zijn gemaakt:

- De vraag werd gesteld of het alternatief AERIUS niet ook onderdeel van deze kennisagenda moet zijn. Het ministerie van LVVN stelt voor de ministeriële commissie economie en natuurherstel een notitie op over de mogelijke alternatieven voor dit instrument. De AAC LG en BAC LG worden in een separate beslisnotitie over de ontwikkelingen geïnformeerd.
- Het belang van onderzoek naar het bepalen en verbeteren van emissiefactoren wordt erkend. Een belangrijke voorwaarde hierbij is het juridisch houdbaar borgen ervan.
- Mogelijk worden er kennisvragen opgepakt als onderdeel van de natuurdoelanalyses. Er is aangegeven dat de analyses verder aangescherpt moeten worden. Hier wordt aan gewerkt door de continue verbetering van natuurmonitoring, zoals via het verbeterprogramma VHR-monitoring.

Consequenties

Prioriteit korte termijn (Intern salderen uitspraak en Greenpeace)

Eind 2024 is uitspraak gedaan in het hoger beroep over intern salderen. Begin 2025 is uitspraak gedaan in de bodemprocedure van Greenpeace Nederland over de maatregelen van de Staat om stikstofbelasting op de meest kwetsbare natuur te verminderen. De gevolgen van deze uitspraken worden onder andere opgepakt via de IPLG-werkgroep 'handelingsperspectieven' in opdracht van de bestuurlijke IPO Kopgroep economie en natuurherstel. Het project Kennisagenda Stikstof draagt hier aan bij.

In het licht van deze uitspraken en het uitwerken van handelingsperspectieven worden de volgende onderzoeksonderwerpen als prioritair aangemerkt ;

- Onderzoek dat zich richt op het sneller bepalen van emissiefactoren door middel van een standaardproces en het wetenschappelijk bepalen van de natuurinformatie dat nodig is voor de toetsing van een natuurvergunning.
- De drie no-regret onderzoeken die zich richten op het doelsturingsprincipe.
- Onderzoek dat zich richt op 'innovatie'; de (toepassing en implementatie) van onderbelichte technieken, doodlopende innovatiepaden en beperkende/faciliterende factoren.
- Onderzoek dat zich richt op herstelstrategieën van bossen en herstelmaatregelen van de natuur.

27 maart 2025

Agendapunt 5a

Kanttekening

Het Nationaal Kennisprogramma Stikstof richt zich op onderzoek met een langere doorlooptijd en is daarom mogelijk minder geschikt voor dit type onderzoek. Om op korte termijn uitvoering te geven aan deze onderzoeken wordt voorgesteld om deze onderzoeken in het kader van de Ministeriele Commissie mee te nemen in de reguliere beleidslijnen, voor zover passend bij de besluitvorming hierover.

Prioriteit middellange termijn:

Prioritaire onderzoeken, die passend bij het NKS (start 2026) ondergebracht kunnen worden, hebben betrekking op emissiefactoren en de verbetering van het meet- en modelinstrumentarium. Zo kan een bijdrage geleverd worden aan het vergunningverleningsproces; het ontbreken van robuuste emissiefactoren compliceert deze provinciale taakstelling. Door de verbetering van het meet- en modelinstrumentarium kunnen onzekerheden in de metingen en in de modelering verkleind worden. Dit draagt onder andere bij aan het zo goed mogelijk borgen van maatregelen op het vlak van daling en/of natuurherstel.

Bijlage 1. Thema's en kennisvragen Kennisagenda Stikstof

Van	5.1.2e (Bij12)
Aan	De leden van de BAC Landelijk Gebied
Datum	27 maart 2025
Agendapunt	Kennisagenda Stikstof (NKS)

Thema's en kennisvragen Kennisagenda Stikstof

Eind 2024 zijn aan de hand van gesprekken met het IPLG en provincies voorlopige thema's voor de Kennisagenda Stikstof geïnventariseerd. Dit waren de thema's 'Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving', 'Meet- en modelinstrumentarium', 'Natuur', 'Doelsturing' en 'Innovatie'. Mede op basis hiervan werd begin 2025, tijdens een NKS-verdiepingsbijeenkomst, het gesprek gevoerd over de stikstofkennisbehoefte. De thema's zijn door middel van deelsessies uitgewerkt tot kennisvragen. Vervolgens is de input geverifieerd bij de provinciale partijen waarmee de voorlopige kennisbehoefte was geïnventariseerd. De resultaten zijn hierna per thema uiteengezet:

Thema 1. Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH)

Onderzoek naar het bepalen en verbeteren van de emissiefactoren voor veldemissies bij mestaanwending, mestopslagen en het (beter) specificeren van emissiefactoren per dier is belangrijk bevonden. Hierbij is het volgende aangegeven:

- Onderzoek naar emissiefactoren voor veldemissies bij mestaanwending moet zich richten op het mestgat, de vertaalslag van norm naar emissie en de onderbouwing van de emissies. Onderzoek dat leidt tot toepasbare voorschriften ter reductie van emissies tijdens opbrengsten/onderwerken van mest zijn een plus.
- Onderzoek naar mestopslagen moet zich richten op de emissiefactoren van bassins, mestzakken en vaste mestopslag. Daarbij is de wens op korte termijn goede worst-case cijfers te hebben en op lange termijn een specificatie op basis van onderscheidende factoren zoals mestsoort. Ook hier is onderzoek dat leidt tot toepasbare voorschriften ter reductie van emissies een plus.
- Onderzoek naar de emissiefactoren per dier moet zich richten op het specificeren van de emissiefactoren inclusief rantsoen, ras/dieromvang en bijzondere emissiefactoren (bijvoorbeeld per type beest). Uiteraard dienen de reductiepercentages per staltype van toepassing te blijven, dan wel in het onderzoek meegenomen te worden.

Er is aangegeven dat er behoefte is aan een overzicht van de effecten van voer- en managementmaatregelen voor het toepasbaar maken van reductiepercentages.

Het is wenselijk dat emissiefactoren sneller bepaald kunnen worden door middel van een standaardproces. Er bestaat een proces voor nieuwe emissiearme staltypen, maar niet voor voer- en managementmaatregelen, opslagen, veldemissies, etc. Voor het (sneller) bepalen van emissiefactoren geldt dat deze juridisch houdbaar geborgd moeten worden. Zeer urgent is het wetenschappelijk bepalen van de natuurinformatie dat nodig is voor de toetsing van een natuurvergunning; wanneer wordt aan de additionaliteitseis voldaan en hoe bepaal je wetenschappelijk de staat van instandhouding? Aandachtspunten hierbij zijn de effectiviteit en borging van de (natuur)herstelmaatregelen.

Onderzoek naar emissiefactoren met betrekking tot mestverwerkingsemisies, het roeren in mest, luchtwassers, vrije uitloopstallen en de koppeling tussen stal- en veldemissies, uitdoodeffecten (mest), ventilatie van open stallen en het effect van gebruik van soorten strooisels zijn wel gewenst, maar hebben een lagere prioriteit. Het zijn kennisvragen die spelen zodra de basis op orde is.

Thema 2. Meet- en modelinstrumentarium

Er wordt op verscheidene manieren via het Nationaal Kennisprogramma Stikstof gewerkt aan het verbeteren van het meet- en modelinstrumentarium, waaronder door de ontwikkeling van meetstrategieën en nieuwe meetmethodes. Provincies hebben daarop aanvullend aangegeven te willen weten of bestaande meetnetten nog uitgebreid kunnen worden en wat dit zou opleveren. De vraag hierbij is of aanvullende data leidt tot meer zekerheid in de modellen met betrekking tot de stikstofconcentratie en -depositie. Bij verbetering van het meet- en modelinstrumentarium wordt ook gedacht aan gebruik van satellietwaarnemingen en AI. Satellieten kunnen gebruikt worden bij het sneller in beeld krijgen van de genomen maatregelen. Provincies hebben aangegeven dat de periode van drie jaar, voordat wijzigingen in het OPS-model (AERIUS) zijn doorgevoerd en effecten van maatregelen inzichtelijk worden, vanuit een beleidsmatig oogpunt onwenselijk is. Er zijn twijfels geuit over de bruikbaarheid van AERIUS als instrument. Het proces om AERIUS door te ontwikkelen is niet belegd bij het NKS en/of de Kennisagenda Stikstof. Het ministerie van LNV stelt voor de ministeriële commissie economie en natuurherstel een notitie op over de mogelijke alternatieven voor dit instrument. De AAC LG en BAC LG worden in een separate beslisnotitie over de ontwikkelingen geïnformeerd. Er is behoefte aan onderzoek naar de wijze waarop integraal in de modellen gekeken kan worden naar een maatregel-effectrelatie (c.q. waterbedeffect).

Er zijn zorgen geuit over het groeiende wantrouwen ten opzichte van het bestaande meet- en modelinstrumentarium. Er is behoefte aan sociaalwetenschappelijk onderzoek om aanknopingspunten te bieden voor het opbouwen van draagvlak.

Thema 3. Natuur

Provincies hebben aangegeven dat onderzoek naar de samenhang van verschillende drukfactoren op de natuur wenselijk is (wat is de interactie van stikstof; het effect van verdroging, verzuring, vermesting, naar klimaat, dierenwelzijn en waterkwaliteit). Dit onderwerp is echter al opgepakt als onderdeel van de natuurdoelanalyses. De analyses worden aangescherpt door de continue verbetering van natuurmonitoring, zoals via het verbeterprogramma VHR-monitoring. Er werd voorts aandacht gevraagd voor onderzoek naar de bodemkwaliteit, want hier is nog weinig kennis over beschikbaar. Er is met name nog weinig bekend over bosbodems en de invloed daarvan op de herstelbaarheid van ecosystemen. Daarnaast kan niet elk type bos voorzien worden van een herstelstrategie omdat ook daarvoor onvoldoende kennis beschikbaar is. Verder is het de vraag wat de in de bodem opgeslagen stikstof betekent voor de herstel mogelijkheden van de natuur (en onder andere de herstelmaatregelen die daarvoor beschikbaar zijn). En hoe landschapselementen, zoals bufferbossen, een rol kunnen spelen bij de vermindering van stikstofdepositie.

Ten aanzien van natuurmonitoring is aangegeven dat de behoefte bestaat om natuur-monitoringsdata te koppelen aan herstelmaatregelen t.b.v. de effectinschatting. Ook om te onderzoeken hoe het effect van maatregelen in de ene provincie kan worden meegenomen in een andere provincie. Ook hiervoor geldt dat deze behoefte al opgepakt is, namelijk als onderdeel van het verbeterprogramma natuurmonitoring.

Thema 4. Doelsturing

Met doelsturing wordt beoogd om niet op depositie maar op emissies te sturen, bijvoorbeeld via bedrijfsspecifieke normen. Wat dit betekent en de wijze waarop het wordt ingezet, is echter nog niet uitgewerkt. Bij de behandeling van dit thema kwamen dan ook zowel beleids- als kennisdiscussies aan de orde. De kernvraag is of niet eerst in het beleid enkele keuzes gemaakt moeten worden voordat verdere vervolgstappen gezet kunnen worden om de ontbrekende kennis aan te vullen. Aan de andere kant blijken er wel al no-regret kennisvragen te zijn. De volgende kennisvragen zijn ingebracht:

- (Vervolg)onderzoek naar het sturen op bedrijfsdoelen via verschillende meeteenheden (zoals per hectare, dierrecht, kg product). Welke handelingsopties en prikkels creëren verschillende eenheden op bedrijven en ketens?

- Onderzoek naar de vertaalslag van depositie naar emissie; in hoeverre kun je met emissiedoelen per bedrijf ook zorgen voor een afname van de depositie op de juiste plekken in de natuur? Welke kennis is hiervoor nodig?
- Onderzoek met betrekking tot 'data'; welke data en borging zijn nodig voor de verschillende toepassingsvormen van doelsturing, en in hoeverre staan we daar momenteel van af? Hoe kunnen we komen tot een wettelijke grondslag om toegang te krijgen tot alle data die nodig is voor doelsturing.

Doordat de verdere invulling van het beleid bepalend is voor de kennisbehoefte, worden naar verwachting nog nieuwe kennisvragen geformuleerd. Het vervolg wordt in samenwerking met de programmaorganisatie afgestemd.

Thema 5. Innovatie

Het gesprek over innovatie is gevoerd aan de hand van een interprovinciale strategische verkenning naar (landbouw)innovatie dat door IPO is uitgevoerd. De focus lag hierbij op stikstof uit de veehouderij. Er is, net als bij het thema VTH, aangegeven dat onderzoek naar mest nodig is. De focus bij dit thema lag minder op emissiefactoren en meer op het toepassen; wat is de potentie van onderbelichte technieken zoals mestaanzuring, diepe mestinjectie en het toevoegen van magnesiumchloride aan mest in de praktijk? Hierbij moet er ook gekeken worden naar de implementatie van de maatregelen, inclusief beperkende factoren. Andere te onderzoeken onderbelichte technieken volgen mogelijk nog uit het IPLG-project 'Bronmaatregel-effectrelaties Stikstof'. Er is behoefte aan onderzoek naar de maatregelen met relatief lage investerings- en onderhoudskosten maar met een grote impact. Ook hiervoor geldt de vraag wat er nodig is om dit te implementeren. Er is daarnaast behoefte aan richting voor doodlopende innovatiepaden; een breder inzicht in afwenteleffecten van technieken is gewenst, evenals de mate waarin deze zich mogen voordoen voordat (beleidsmatig) een techniek wordt afgeschreven.

Er is verder behoefte aan inzicht in zowel de onrendabele top van innovaties als structurele kosten/opbrengsten in relatie tot het verdienvermogen van agrarische ondernemers. Dit geldt voor zowel technische maatregelen, als managementmaatregelen als bedrijfsomschakeling. Er is behoefte aan onderzoek naar de inzet van economische instrumenten zoals een heffing op de dierlijke producten voor financiering van innovaties en verduurzaming in de sector. Ook is het de vraag hoe vakmanschap beloond kan worden (ten behoeve van het stimuleren van managementmaatregelen) en wat de 'win-win' maatregelen zijn (welke innovaties kennen geen private onrendabele top, om welke redenen worden deze toegepast en hoe kan dit gepromoot worden).

27 maart 2025

Agendapunt 5b

Bestemd voor	BAC Landelijk Gebied
Datum vergadering	27 maart 2025
Type notitie	☐ Ter bespreking ☐ Hamerstuk ☐ Mededeling ☒ Ter informatie
Portefeuillehouders Landbouw/Natuur	5.1.2e (Landbouw/GLB), 5.1.2e (Natuur)
Opstellers	5.1.2e 5.1.2e 5.1.2e (IPO)
Contact via	5.1.2e @ipo.nl; 5.1.2e
Afgestemd met	☒ Programma-/unitmanager of -directeur ☐ Werkgroep, stuurgroep of anderszins ☒ AAC-portefeuillehouders (21-2-2025) ☐ BAC-portefeuillehouders
Onderwerp	Reactie BoerenNatuur op Contourenbrief LVVN over ANB
Bijlagen	1. Brief reactie Contourenbrief 2. Brief feitelijke gebruiker 3. Brief predatiebeheer

Kern van het onderwerp

BoerenNatuur heeft eind januari 2025 drie brieven naar de Minister en Staatssecretaris van LVVN gestuurd. Deze brieven zijn ter kennisgeving aan de BAC Landelijk Gebied geadresseerd.

Gevraagd besluit

De BAC Landelijk Gebied wordt verzocht:

1. Kennis te nemen van de drie brieven van BoerenNatuur.

Advies AAC Landelijk Gebied

N.v.t.

Notitie

Aanleiding

BoerenNatuur heeft eind januari 2025 drie brieven naar de Minister en Staatssecretaris van LVVN gestuurd. Deze brieven zijn ter kennisgeving (CC) aan de BAC Landelijk Gebied geadresseerd.

Duiding van de brieven

Brief LVVN reactie Contourenbrief met handtekening

BoerenNatuur geeft een aantal aandachts- en zorgpunten mee aan het ministerie:

1. Zo snel mogelijk duidelijkheid en zekerheid over budgetverdeling

27 maart 2025

Agendapunt 5b

2. Het doel van 280.000 hectare is onvoldoende onderbouwd
3. Voor doelbereik is brede deelname noodzakelijk
4. De effectiviteit van het ANLb moet op de juiste wijze beoordeeld worden
5. Versterking van alle betrokken organisaties is essentieel

De punten van BoerenNatuur komen in grote lijnen overeen met de provinciale positie op het ANB (BAC LG 5 december 2025 agendapunt 2a). Deze provinciale positie brengen provincies in op de diverse niveaus van gesprekken met het Rijk. Een provinciaal standpunt op wel/niet brede deelname is nog onvoldoende uitgewerkt om te kunnen vergelijken met het BoerenNatuur-aandachtspunt (punt 3).

Brief minister feitelijke gebruiker met handtekening

BoerenNatuur heeft deze brief geschreven na een uitspraak van het O&U-overleg van het GLB-NSP. BoerenNatuur benoemt dat het ministerie geen coulance heeft willen geven op de feitelijke gebruiker-situatie (de inbreng van de provincies wordt niet genoemd in deze brief). BoerenNatuur argumenteert dat collectieven hun best hebben gedaan om deze meldingen op tijd op te lossen, maar dat dit door vertraging vanuit RVO en een complexe beheersituatie niet overal mogelijk was. In hun ogen staat deze beslissing van LVVN haaks op eerdere brieven van de minister over coulance. BoerenNatuur vraagt aandacht voor de governance van het GLB-NSP, waarbij in de ogen van BoerenNatuur teveel wordt gekeken naar alleen de juridische aspecten van besluiten.

De inbreng van provincies in het betreffende O&U-overleg sloot aan bij de argumenten die BoerenNatuur in deze brief benoemt. Daarnaast hebben provincies onder andere naar aanleiding van deze casus het initiatief genomen voor diverse gesprekken over de GLB-NSP governance.

Brief LVVN predatiebeheer met handtekening

BoerenNatuur geeft een drietal speerpunten tbv effectief predatiebeheer mee aan het ministerie:

1. Herziening van het juridisch kader adhv stelselwijziging van Jacht en Faunabeheer
2. Faciliteren van predatiemonitoring en -beheer
3. Meer onderzoek naar kuikenpredatie

In de afgelopen periode heeft het ministerie van LVVN afgestemd met provincies en stakeholders (waaronder faunabeheereenheden, terreinbeherende organisaties, boeren, jagers, en natuur- en dierenbeschermingsorganisaties) resulterende in een LVVN-voorstel op hoofdlijnen voor een stelselwijziging voor jacht en faunabeheer, waar predatiebeheer en agrarisch natuurbeheer onderdeel van uitmaken.

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
T.a.v. minister Femke Marije Wiersma
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

*met afschrift aan staatssecretaris Jean Rummenie
en CC naar IPO/BAC Landelijk Gebied*

Utrecht, 21 januari 2025

Betreft: reactie BoerenNatuur Contourenbrief Agrarisch Natuurbeheer

Geachte minister Wiersma en staatssecretaris Rummenie,

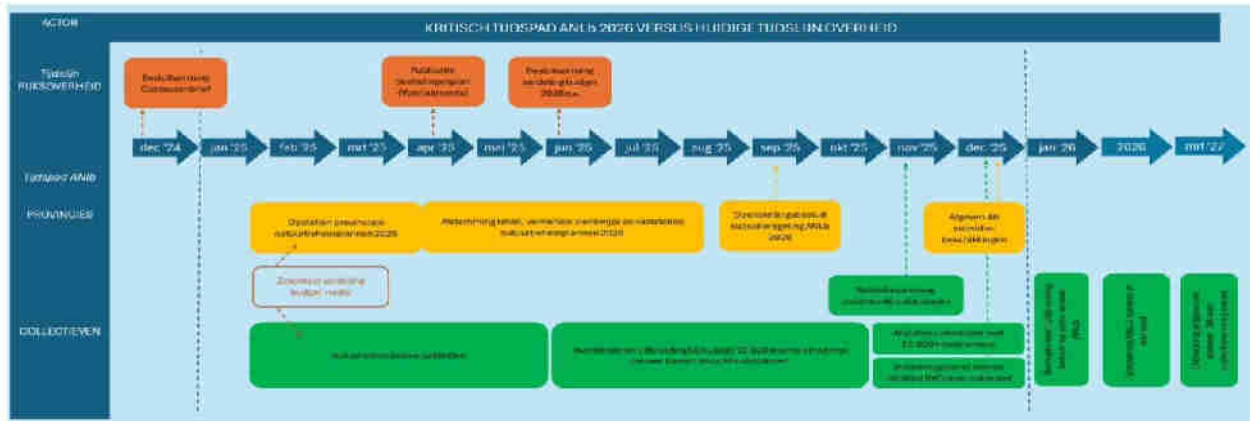
In de Contourenbrief Agrarisch Natuurbeheer die u op 29 november jl. heeft gepubliceerd, zet u de contouren uiteen voor de besteding van de extra €500 miljoen voor 'agrarisch natuurbeheer' die per 2026 jaarlijks beschikbaar komt. U geeft aan dat het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) het belangrijkste instrument is waar u op in wilt zetten, naast een aantal andere instrumenten. Wij zijn blij met de inzet op een snelle, stapsgewijze uitbreiding van het ANLb. Ook de inzet op een substantieel investeringspakket is naar onze mening essentieel om ervoor te zorgen dat boeren in staat zijn om agrarisch natuur- en landschapsbeheer uit te gaan voeren. Verder kan de voorgestelde gebiedsspecifieke vergoeding helpen om zwaardere beheerpakketten en uitbreiding van beheer op landbouwgrond mogelijk te maken. Daarbij is wel van belang dat die gebiedsspecifieke vergoeding en de ANLb-vergoeding gestapeld kunnen worden en dat complexiteit als gevolg van niet-toegestane overlap wordt voorkomen.

De Contourenbrief bevat wat BoerenNatuur betreft al veel goede elementen. Wel zijn er wat ons betreft nog een aantal aandachts- en zorgpunten die wij via deze brief graag onder uw aandacht brengen.

1. Zo snel mogelijk duidelijkheid en zekerheid over budgetverdeling

Om in 2026 met extra agrarisch natuur- en landschapsbeheer aan de slag te kunnen, moeten zowel provincies als onze collectieven begin 2025 al met het voorbereidende werk van start, zoals onderstaand schema weergeeft (zie bijlage of [deze link](https://www.boerennatuur.nl/wp-content/uploads/2025/01/ANLb-tijdspad-met-logo.jpg)¹ voor een versie die beter leesbaar is).

¹ <https://www.boerennatuur.nl/wp-content/uploads/2025/01/ANLb-tijdspad-met-logo.jpg>

Op 15 februari 2026 moeten bijvoorbeeld de plas-dras-pompen al aan om onze weidevogels welkom te heten na een lange tocht vanuit Afrika. Collectieven moeten tijdig hun beheerplannen op kunnen stellen, voordat ze met alle 12.000+ deelnemers afspraken kunnen maken. En om een uitbreiding van het beheer te kunnen realiseren, zullen collectieven ook extra mensen aan moeten trekken. Kortom: wij hebben op korte termijn duidelijkheid en zekerheid nodig over de budgetverdeling voor 2026 en verder.

In de Contourenbrief staat aangegeven dat "de precieze inzet van de structurele middelen door het kabinet zal worden bepaald bij de besluitvorming voor de Voorjaarsnota." Dat betekent dat besluitvorming pas begin juni volgend jaar zal plaatsvinden. Dat is voor ons te laat om uitbreiding per januari 2026 te kunnen realiseren. De provincies en onze collectieven hebben - zoals hierboven aangegeven - al in februari zekerheid nodig om tijdig van start te kunnen gaan met de benodigde voorbereidingen om extra beheer in 2026 uit te kunnen voeren. Ook gelet op de inbreukprocedure m.b.t. weidevogels en de Natuurherstelverordening is zo snel mogelijk van start gaan met de uitbreiding van groot belang.

2. Het doel van 280.000 hectare is onvoldoende onderbouwd

Of het doel van 280.000 hectare ANLB-areaal in 2032 haalbaar is met het budget dat beschikbaar wordt gesteld, is onduidelijk. Dat hangt namelijk af van diverse factoren, waaronder:

- hoeveel inflatiecorrectie er in de betreffende periode van 7 jaar wordt toegepast;
- welke impact de actualisatie van de onderbouwing van de vergoedingen die momenteel wordt uitgevoerd, zal hebben;
- hoe groot het aandeel 'zwaar beheer' wordt (combinaties van beheermaatregelen/mozaïekbeheer);
- de verhouding tussen graslandbeheer, akkerbeheer en beheer van landschapselementen (graslandbeheer kost over het algemeen bijvoorbeeld minder dan akkerbeheer);

Van belang is dat het niet alleen om de kwantiteit (het aantal hectares) van het beheer gaat, maar ook om de kwaliteit (de intensiteit). In de Contourenbrief staat niet aangegeven welke uitgangspunten en aannames uw Ministerie heeft gehanteerd bij het bepalen van het streefdoel van 280.000 hectare. Ook is niet duidelijk hoe het budget precies verdeeld wordt.

3. Voor doelbereik is brede deelname noodzakelijk

Verder hechten wij eraan dat zoveel mogelijk boeren mee kunnen doen, want hoe meer boeren meedoen, hoe groter het doelbereik. In bepaalde specifieke gebieden zijn de opgaven het meest urgent, maar dat neemt niet weg dat in andere gebieden een versterkte inzet op agrarisch natuur- en landschapsbeheer óók nodig én nuttig is. En onze collectieven zorgen ervoor dat het juiste beheer op de juiste plek wordt uitgevoerd; zij zijn bij uitstek in staat om gebiedsspecifiek maatwerk te leveren.

4. De effectiviteit van het ANLb moet op de juiste wijze beoordeeld worden

Periodiek evalueren is essentieel. Daarbij is het van belang om de effectiviteit van het ANLb op de juiste wijze te beoordelen. Het is niet reëel om de effectiviteit van het ANLb alleen te beoordelen op basis van de trends van doelsoorten; daar zijn namelijk allerlei externe factoren op van toepassing. Bovendien zijn de omvang en intensiteit van het ANLb vooralsnog te beperkt (WUR en Sovon hebben eerder [becijferd](#)² dat er een verzevenvoudiging van het huidige beheer nodig is). Daarom pleiten wij ervoor om de effectiviteit van het ANLb te beoordelen aan de hand van de directe effecten van het beheer: de kwaliteitsverbetering die onze deelnemers in het veld weten te realiseren.

5. Versterking van alle betrokken organisaties is essentieel

Tot slot is versterking van alle betrokken uitvoerende organisaties essentieel, waaronder ook de overheden. Denk aan zaken als voldoende kennis, adequate ICT-ondersteuning, versterkte monitoring etc. De afgelopen jaren is 'coulance' nodig geweest om fouten op te vangen die - buiten het toedoen van onze collectieven - zijn gemaakt als gevolg van een gebrekkige implementatie van het GLB. Ook in 2024 waren er nog issues waar in 2025 weer een slag in gemaakt moet worden om het systeem verder op orde te krijgen. Dit vereist dus extra inzet naast de inzet die nodig is voor de uitbreiding.

Kortom: snel aan de slag met een concreet uitvoeringsplan!

Onze agrarische collectieven zijn - als vereniging van boeren - bij uitstek in staat om via hun gebiedsgerichte aanpak het agrarisch natuur- en landschapsbeheer zo effectief mogelijk uit te voeren. Agrarische collectieven kennen hun gebied en de boeren in dat gebied, zijn doeners en kunnen op basis van hun gebiedskennis en ervaring het agrarisch natuur- en landschapsbeheer het

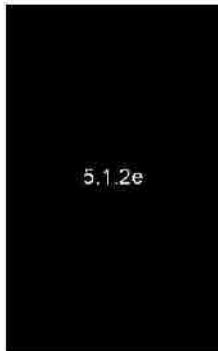
² <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-56c948a871c9eb4deeb09eade9262195147ea375/pdf>

meest effectief organiseren, zodanig dat zowel boeren als natuur daar baat bij hebben. Zij zorgen voor het juiste beheer op de juiste plek.

Door concurrerende vergoedingen te bieden voor agrarisch natuur- en landschapsbeheer worden boeren daadwerkelijk beloond voor de maatschappelijk waardevolle groenblauwe diensten die zij leveren. Uitbreiding van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer draagt - onder de juiste randvoorwaarden (zie onze [input voor het Regeerprogramma](#)³ d.d. juli 2024) - bij aan het versterken van het verdienvermogen van boeren én aan het realiseren van de opgaven in het landelijk gebied. Agrarisch natuur- en landschapsbeheer moet voor alle boeren in Nederland toegankelijk zijn, waarbij gebiedsgericht maatwerk het uitgangspunt is: passend bij de boeren en de opgaven in het gebied. Op die manier ontstaat er een win-win voor boeren én natuur!

Wij gaan - samen met alle betrokken uitvoerende partners - graag op korte termijn met uw Ministerie om tafel om deze punten uit te werken in een concreet uitvoeringsplan. Uiteraard zijn wij van harte bereid om onze reactie nader toe te lichten.

Met hartelijke groet,

5.1.2e

Marije Klever
voorzitter BoerenNatuur

³ <https://www.boerennatuur.nl/wp-content/uploads/2025/01/Input-BoerenNatuur-regeerprogramma-v220724.pdf>

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
T.a.v. Minister Femke Marije Wiersma
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

CC naar IPO/BAC Landelijk Gebied

Utrecht, 21 januari 2025

Betreft: verzoek om steun collectieven m.b.t. fouten door administratieve afhandeling

Geachte minister Wiersma,

De 40 agrarische collectieven in Nederland staan aan de vooravond van een enorme opgave: namelijk het realiseren van een forse groei van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb). Essentieel om deze groei te kunnen realiseren is dat de uitvoering van het ANLb soepel verloopt volgens de spelregels. Helaas is dat op dit moment nog niet het geval vanwege de naweeën van de gebrekkige implementatie van het Nationaal Strategisch Plan (NSP) in 2023. Ook in 2024 zijn collectieven nog tegen problemen aangelopen. Middels deze brief vragen we u om steun aan de collectieven als de beoordeling leidt tot financiële problemen bij de collectieven terwijl de oorzaak buiten hun invloedssfeer lag.

Toegezegde coulance op 'goed uitgevoerd beheer', evenwel blijvende issues in beheerjaar 2024

Zowel in 2022 als in 2023 heeft uw Ministerie vanwege de issues rondom de implementatie van het NSP de collectieven coulance toegezegd bij de uitvoering en de beoordeling van het ANLb beheer in het leerjaar 2023. Let wel: het gaat hierbij om coulance ten aanzien van administratieve fouten. Het beheer dat onder de coulance viel was wel degelijk goed uitgevoerd. BoerenNatuur heeft in haar brieven aan uw voorgangers meermaals duidelijk aangegeven dat we ook in de jaren na 2023 nog problemen verwachtten met de invoering en verzocht om ook voor die jaren te beoordelen of coulance nodig is. Deels is dit door uw Ministerie erkend en is er voor 2024 ook een coulante afhandelstrategie ten aanzien van de bufferstrokenkaart, die er niet tijdig was en waarvan de kwaliteit niet op orde was.

Op een tweede onderdeel heeft BoerenNatuur afgelopen jaar veelvuldig aangegeven dat het niet alle collectieven zou lukken om de administratie op orde te krijgen, namelijk rondom de 'feitelijke gebruiker'. Dit ook vanwege het te laat aanleveren van de data door RVO en

onduidelijke communicatie. Uw Ministerie, via het O&U in de Regieorganisatie GLB, heeft aangegeven geen coulance te willen geven op de fouten die voortvloeien uit issues rondom de 'feitelijke gebruiker' vanwege mogelijke juridische risico's. Hierdoor wordt het probleem bij de collectieven neergelegd en wordt geen recht gedaan aan de toezegging uit de [Kamerbrief](#)¹ van uw voorganger d.d. 14 november 2022 dat - cf. de eind 2022 aangenomen [motie](#)² - het beheer dat is aangevraagd en goed is uitgevoerd ook daadwerkelijk uitbetaald wordt. Dit is door uw voorganger nogmaals bevestigd in zijn brief aan BoerenNatuur d.d. 28 maart 2023.

Financiële risico's worden bij collectieven en deelnemers neergelegd

Een groot deel van de meldingen op de 'feitelijke gebruiker' zijn door collectieven opgelost, maar voor een aantal collectieven was het door de vertraging vanuit RVO en de complexe beheersituatie onmogelijk om alle validaties tijdig op te lossen. Dit speelde zeker in gevallen met veel particuliere beheerders of pachtsituaties waarbij ook met grondeigenaren die geen ANLb-deelnemer zijn moest worden afgestemd. Het gaat hierbij dus om beheer dat wel is uitgevoerd én bijdraagt aan de doelen van de Natuurbeheerplannen. Bij de beoordeling over beheerjaar 2024 kan dit leiden tot het korten van de jaarbetalingen van agrarische collectieven als gevolg van deze administratieve issues. Bij de uitbetaling van de jaarvergoeding eind februari/begin maart zullen daardoor een aantal collectieven mogelijk in financiële problemen komen en bestaat het risico dat de agrariërs die beheer goed hebben uitgevoerd niet kunnen worden uitbetaald. Op dit moment is de exacte omvang nog onduidelijk, omdat RVO met de beoordeling bezig is.

Verzoek om steun aan collectieven bij beoordeling beheerjaar 2024

Via deze brief vragen we u om er alsnog voor zorg te dragen dat collectieven geen nadelige consequenties ondervinden vanwege de genoemde administratieve issues, die zich zoals aangegeven buiten hun invloedssfeer hebben voorgedaan. Enerzijds om de belofte van uw voorganger gestand te doen en anderzijds omdat we samen voor een enorme opgave staan en alle energie nodig is om die te realiseren. Mede gelet op de eerdere toezeggingen verwachten wij volledige steun van uw Ministerie. Het bovengenoemde besluit om geen coulance toe te kennen voor issues omtrent 'feitelijke gebruiker' wijkt af van de gedane toezeggingen.

Tenslotte: aandacht voor weeffout in de NSP-governance

Tenslotte vragen we uw aandacht voor een weeffout in de governance van het Nationaal Strategisch Plan (NSP). Naar onze mening wordt er te eenzijdig gekeken naar alleen de juridische aspecten van besluiten. Besluiten die via de governance-structuur van het NSP worden genomen, werken door in de uitvoering, en dus ook in het doelbereik. Deze

¹ <https://www.boerennatuur.nl/wp-content/uploads/2025/01/brief-Adema-14-11-2022.pdf>

² <https://www.boerennatuur.nl/wp-content/uploads/2025/01/motie-van-het-lid-Boswijk.pdf>

consequenties moeten óók worden meegewogen in de besluitvorming, maar dat gebeurt op dit moment naar ons idee niet of nauwelijks. Om alle doelen van het agrarisch natuur- en landschapsbeheer te kunnen halen, ook de ecologische, is goede beleidsmatige ondersteuning doorslaggevend.

Met hartelijke groet,

Marije Klever
voorzitter BoerenNatuur

Ministerie van Landbouw, Visserij, Voedselzekerheid en Natuur
T.a.v. staatssecretaris Jean Rummenie
Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Met afschrift aan het IPO

t.a.v.

Utrecht, 21 januari 2025

Betreft: Drie speerpunten voor effectief predatiebeheer

Geachte staatssecretaris,

Met deze brief vragen wij uw aandacht voor een urgente kwestie die essentieel is voor het behoud en herstel van weidevogelpopulaties in Nederland: effectief predatiebeheer. Ondanks jarenlange inspanningen op het gebied van inrichting en (agrarisch) natuur- en landschapsbeheer lukt het niet om de dalende trends in populatieaantallen van onder andere de grutto, kievit en tureluur structureel om te buigen. Predatie is een belangrijk knelpunt in vrijwel alle weidevogelgebieden. Dat blijkt uit meerdere predatieonderzoeken in o.a. [Fryslân](#)¹, [Groningen](#)², [Overijssel](#)³ en [Zuid-Holland](#)⁴, en wordt ondersteund door veldwaarnemingen van vele onderzoekers, vrijwilligers en boeren door heel Nederland. De tellingen van 2024 hebben opnieuw laten zien dat door de hoge predatiedruk er veel te weinig kuikens vliegvlug worden om de populatie in stand te kunnen houden (zie o.a. het [jaarbericht Weidevogels in Fryslân 2024](#)⁵). Er is op korte termijn actie nodig, ook gelet op de lopende inbreukprocedure en de uitvoering van het Aanvalsplan Grutto.

¹ https://www.researchgate.net/publication/370132252_Analyses_ten_behoeve_van_de_evaluatie_van_de_pilot_steenmarterbeheer_in_Fryslan

² <https://boerennatuurgroningenwest.nl/wp-content/uploads/2020/12/Rapportage-onderzoek-steenmarters-in-weidevogelgebieden-Fryslan-en-Groningen.pdf>

³ <https://www.altwym.nl/wp-content/uploads/2019/03/2595-rapport-2236-Predatie-en-predatoren-Overijssel.pdf>

⁴ https://owland-ecology.network/userfiles/files/Rapport_Broedsucces_en_ruimtegebruik_van_gruttos_in_de_Krimpenervaard_DEF.pdf

⁵ <https://www.friesevogelwachten.nl/assets/media/blog/20241026092529-jaarbericht-weidevogels-in-fryslan-2024.pdf>

Feit is dat het huidige juridische en beleidsmatige kader effectief predatiebeheer belemmert, wat leidt tot stagnatie in beheer en afname van draagvlak onder boeren, vrijwilligers en jagers. Dat draagt vervolgens direct en indirect bij aan een verdere afname van de weidevogelpopulaties. Wij roepen u daarom op om gezamenlijk te werken aan de volgende drie speerpunten om effectief predatiebeheer mogelijk te maken:

1. Herziening van het juridisch kader

Een landelijk uniform, langjarig juridisch kader, inclusief voldoende flankerend beleid, is nodig om juridische obstakels die de uitvoering belemmeren uit de weg te ruimen en agrarische collectieven en beheerders voldoende houvast te bieden. Binnen het landelijke en provinciale juridisch kader moet het mogelijk gemaakt worden om per gebied maatwerk te leveren en zo nodig ad-hoc maatregelen te kunnen nemen tegen specifieke predatoren die op dat moment een acuut probleem vormen voor het nest- en broedsucces van weidevogels. Dit moet met prioriteit worden opgepakt, ook met het oog op het komende weidevogelseizoen, en worden geborgd via de stelselwijziging van Jacht en Faunabeheer.

2. Faciliteren van predatiemonitoring en -beheer

Langjarige financiële ondersteuning is noodzakelijk om predatiemonitoring en -beheer structureel onderdeel te maken van weidevogelbeheer. Binnen het Subsidiestelsel Natuur en Landschap en dus ook binnen het agrarisch natuur- en landschapsbeheer (ANLb) is geen rekening gehouden met kosten voor predatiemonitoring en -beheer. De aanvullende financiering per provincie verschilt sterk en is in de meeste gevallen onvoldoende. Daardoor zijn de agrarische collectieven niet in staat om (voldoende) te investeren in predatiebeheer, óf ze zijn genooddaakt dat te doen ten koste van het beheer van de leefgebieden.

3. Meer onderzoek naar kuikenpredatie

Het huidige predatiebeheer is met name gericht op nestpredatoren. Uit onderzoek weten we dat kuikenoverleving het grootste knelpunt is voor de tegenvallende broedresultaten. Over kuikenpredatie is echter nog weinig bekend, behalve dat het - volgens vele waarnemingen uit het veld - ook om andere predatoren gaat dan de voornaamste predatoren van legfels (vos, steenmarter, zwarte kraai en bruine rat). Bij kuikenpredatie lijken vliegende predatoren, zoals de bruine kiekendief en buizerd, een belangrijke rol te spelen. Er is grote behoefte aan grootschalig (en experimenteel) onderzoek naar kuikenpredatie en gedrag van kuikenpredatoren. Zo krijgen we meer inzicht in de rol van predatie in de kuikenfase en mogelijk passende maatregelen om kuikenpredatie sterk te verminderen.

Ten slotte

Uiteindelijk draait het om het bereiken van het ecologisch evenwicht dat in een specifiek gebied nodig is om het weidevogelbeheer tot een succes te maken en daarmee het waardevolle en unieke Nederlandse weidevogellandschap te behouden. Zonder effectief predatiebeheer is alle andere inzet tevergeefs. Daarbij gaat het zowel om preventief als actief predatiebeheer; oftewel het voorkomen dan wel verminderen van predatiedruk door goede inrichting en beheer van een gebied, én het waar nodig direct ingrijpen in het aantal predatoren door wegvangen en afschot.

Wij gaan - samen met alle betrokken uitvoerende partners - graag op korte termijn met uw Ministerie en de provincies om tafel om bovenstaande punten uit te werken in een concreet plan en te verwerken in de stelselwijziging van Jacht en Faunabeheer. Uiteraard zijn wij ook van harte bereid om onze reactie nader toe te lichten.

Met hartelijke groet,

5.1.2e

5.1.2e

voorzitter BoerenNatuur

Pagina's zijn geweigerd

391 - 399

buiten verzoek

Conceptprogramma tweedaagse BAC Landelijk Gebied – 26-27 maart 2025

(Stand van zaken 12 maart 2025)

- **Insteek:** Bespreken uitdagingen BAC + MC/IPO-kopgroep 2025
- **Locatie:** Veenweiden Innovatiecentrum Zegveld / City Hotel Gouda
- **Tijd:** Woensdag 26 maart 12.00 uur–donderdag 27 maart 13.00 uur
- **Deelnemers:** Leden van de BAC, 5.1.2e 5.1.2e PMT-leden IPLG, 5.1.2e 5.1.2e IPLG-secretarissen AAC en BAC
- **Host:** BAC-vicevoorzitter Berend Potjer

Programma 26 maart

Tijd	Programmaonderdeel	Toelichting
11.30-12.00 uur	Aankomst (+ bagagestalling in bus)	Veenweiden Innovatiecentrum Zegveld (VIC; Veldzichtzaal), Oude Meije 18, 3474 KM Zegveld
12.00-13.00 uur	Lunch (met welkom door vicevoorzitter en – om 12.30 uur – introductie door 5.1.2e)	
13.00-15.15 uur	Praktijk landbouw veenweiden Onder leiding van teamleden VIC: - bezoek aan Kavelpad (w.o. nieuwe gewassen) - bezoek aan innovatieveld veentuinderij - bezoek aan Hoogwaterboerderij - bezoek aan KIEM (presentatie businessconcepten) - plenaire afronding	<u>Doel</u> Kennisvergaring systeeminnovatie & hoogveenlandbouw in bodemdalingsgebied <u>Werkvorm</u> Interactief werkbezoek <u>Locatie</u> VIC e.o.
15.15-15.30 uur	Vertrek naar Werkschuur De Kievit/Natuurmonumenten	Vanuit VIC; Werkschuur De Kievit – Natuurmonumenten, Hollandsekade 23, 3651 LS Woerdense Verlaat
15.30-17.00 uur	Praktijk natuur veenweiden Gesprek met Natuurmonumenten over de uitdagingen rondom het Natura 2000-gebied Nieuwkoopse Plassen & De Haeck in combinatie met een korte wandeling door het gebied. Deelnemers Natuurmonumenten: - 5.1.2e 5.1.2e - 5.1.2e 5.1.2e provinciaal ambassadeur Zuid-Holland	<u>Doel</u> Kennisvergaring natuur en de uitdagingen in veenweide- en Natura 2000-gebied <u>Werkvorm</u> Interactief werkbezoek <u>Locatie</u> Werkschuur De Kievit, Natuurmonumenten
17.00-17.45 uur	Vertrek naar hotel (+ inchecken) - Onderweg een korte toelichting van de provincie Zuid-Holland op de dilemma's in het veenweidegebied.	Vanuit Woerdense Verlaat; City Hotel Gouda, Hoge Gouwe 201, 2801 LE Gouda
17.45-18.30 uur	Borrel	<u>Doel</u> Terugblik middagprogramma; vooruitblik avondbespreking.
18.30-19.30 uur	+ diner(buffet)	

19.30-21.30 uur	Themabespreking: Stikstof in internationaal vergelijkend perspectief - ██████████ 5126 ██████████ (manager Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek Vlaanderen) geeft een toelichting op het stikstofbeleid in Vlaanderen.	Doel Inspiratie voor/reflectie op de stikstofaanpak van de MCEN en de inbreng van de provincies.
21.30-21.35 uur	Afsluiting door vicevoorzitter	
21.35-22.00 uur	Nazit (naar eigen invulling)	

Programma 27 maart

Tijd	Programmaonderdeel	Toelichting
07.00-08.30 uur	Ontbijt	Tevens uitchecken
08.30-09.00 uur	Terugblik op avondprogramma 26 maart en bespreking voortgang IPO-bestuurlijke kopgroep Economie en Natuurherstel	Doel Bezien van mogelijke BAC-inbreng in de bestuurlijke kopgroep EN.
09.00-11.30 uur	Regulier BAC-overleg (met koffiepauze om ca. 10.00 uur)	Conform BAC-agenda 27 maart (op basis van agenda met een half uur verlengd)
11.30-12.00 uur	Vorbereiding BO's LG en Natuur 27 maart	Vorbereiding BO's op basis van op 26 maart te verzenden geactualiseerde geannoteerde BO-agenda's (na GS-bespreking op 25 maart)
12.00-12.15 uur	Afsluiting door voorzitter	
12.15-12.45 uur	Lunch	
12.45-13.15 uur	Vertrek (voor BAC-delegaties naar Den Haag voor BO's LG en Natuur)	
14.15-15.15 uur	BAC-delegatie: BO Landelijk Gebied	Fysiek; ministerie van LVVN
15.30-16.30 uur	BAC-delegatie: BO Natuur	Fysiek; ministerie van LVVN